Vestre Slidre kommune

Folkehelseoversikt

Oversikt over helsetilstand og påverknadsfaktorar 2024

INNHALD

Del 1: Tekstdel 1

1 Innleiing 2

1.1 Bakgrunn og lovgrunnlag 2

1.2 Om dokumentet 2

1.3 Oppdatering 3

1.4 Hovudutfordringar 3

2 Befolkningsutvikling og samansetning 5

2.1 Samandrag og nøkkeltal 5

2.1 Vurdering av årsaksforhold og konsekvensar 6

2.2 Ressursar og framtidig målsetting 6

3 Oppvekst- og levekårsforhold 8

3.1 Samandrag og nøkkeltal 8

3.2 Vurdering av årsaksforhold og konsekvensar 9

3.3 Ressursar og framtidig målsetting 11

4 Fysisk, biologisk, kjemisk og sosialt miljø 13

4.1 Samandrag og nøkkeltal 13

4.2 Vurdering av årsaksforhold og konsekvensar 14

4.3 Ressursar og framtidig målsetting 15

5 Skadar og ulykker 17

5.1 Samandrag og nøkkeltal 17

5.2 Vurdering av årsaksforhold og konsekvensar 18

5.3 Ressursar og framtidig målsetting 18

6 Helserelatert åtferd 19

6.1 Samandrag og nøkkeltal 19

6.2 Vurdering av årsaksforhold og konsekvensar 20

6.3 Ressursar og framtidig målsetting 20

7 Helsetilstand 22

7.1 Samandrag og nøkkeltal 22

7.2 Vurdering av årsaksforhold og konsekvensar 23

7.3 Ressursar og framtidig målsetting 24

Del 2: Diagram og tabellar 27

1 Befolkningsutvikling og samansetning 28

1.1 Befolkningsendring 28
1.2 Befolkningsframskriving 30
1.3 Etnisitet 31
2 Oppvekst- og levekårsforhold 34
2.1 Inntekt 34
2.2 Boforhold 35
2.3 Utdanningsforhold 36
2.4 Arbeidsforhold 37
3 Fysisk, biologisk, kjemisk og sosialt miljø 40
3.1 Vasskvalitet 40
3.2 Støy 41
3.3 Nærmiljø 42
3.4 Sosiale miljøfaktorar 44
4 Skadar og ulykker 46
4.1 Sjukehusinnleggingar etter ulykker inkl. hoftebrodd 46
4.2 Trafikkulykker 46
5 Helserelatert åtferd 48
5.1 Fysisk aktivitet 48
5.2 Kosthald og ernæring 49
5.3 Bruk av tobakk og rusmidlar 50
6 Helsetilstand 52
6.1 Sjølvopplevd helse 52
6.2 Kroppsvekt 53
6.3 Hjarte- og karsjukdomar 54
6.4 Diabetes type 2 55
6.5 Muskel- og skjelettlidingar (kronisk smerte) 55
6.6 Psykisk helse 56
6.7 Tannhelse 58
6.8 Vaksinasjonsdekning 59
Kjelder 60

DEL 1: TEKSTDEL

1 INNLEIING

1.1 Bakgrunn og lovgrunnlag

Den 1.1.2012 trådde Lov om folkehelsearbeid i kraft. Formålet med denne lova er å bidra til ei samfunnsutvikling som fremjar befolkninga si helse, trivsel og gode sosiale og miljømessige tilhøve. Samfunnsutviklinga skal også bidra til å førebyggja psykisk og somatisk sjukdom, skade eller liding. Det står vidare at kommunen skal ha naudsynt oversikt over helsetilstanden i befolkninga og dei positive og negative faktorane som kan virka inn på denne. Oversikta skal vera skriftleg og identifisera utfordringane folkehelsa i kommunen, og vurdera konsekvens og årsaksforhold. Kommunen skal særleg vera merksam på trekk ved utviklinga som kan skapa eller oppretthalda sosiale eller helsemessige forskjellar i samfunnet (Helse- og omsorgsdepartementet 2012).

Kommunar skal utarbeida eit samla oversiktsdokument kvart fjerde år som skal liggja til grunn for det langsiktige og systematiske folkehelsearbeidet i kommunen. Oversiktsdokumentet skal liggja føre ved oppstart av arbeidet med planstrategi. Føremålet med oversiktsdokumentet er å få fram utfordringsbiletet for å kunna prioritera rett mellom ulike tiltak vidare (Helse- og omsorgsdepartementet 2012).

1.2 Om dokumentet

Folkehelseoversikten bygger på dokumenter og informasjon frå:

- Statistisk sentralbyrå
- Folkehelseinstituttet: kommunehelsa statistikkbank, folkehelseprofil, oppvekstprofil
- Integererings- og mangfoldsdirektoratet (Imdi)
- Innlandet fylkeskommune: folkehelseundersøkelsen i Innlandet 2023, Innlandsstatistikk
- Ungdata (2021)
- Utdanningsdirektoratet: elevundersøkelsen
- Kommuneprofilen.no
- Vestre Slidre kommune

Forskrift om oversikt over folkehelse stiller krav til innhald i oversikta, og følgande tema skal jf. §3 dekkast av dokumentet:

a) Befolkningssamansetning
b) Oppvekst- og levekårsforhald
c) Fysisk, biologisk, kjemisk og sosialt miljø
d) Skadar og ulykker
e) Helserelatert åtferd
f) Helsetilstand

Dokumentet har to delar: Del 1 er en tekstdel som omtalar kvart av dei ovannemnte temaa i eit eiget kapittel. Kapitla er bygd opp i følgande rekkefølge:

- Kapittelet startar med bakgrunnsinformasjon og eit samandrag med informasjon om nøkkeltal.

- Deretter føljar en tabell med oversikt over moglege årsaker og konsekvensar for dei lokale tilhøva
- Kapittelet avsluttar med en grøn og en raud tabell. Den grøne tabell inneheld ei oversikt over ressursar i kommunen som verkar positivt inn på de omhandla temaa. Fleira av tiltaka verkar inn på forskjellige områda, men førast berre opp under det området som det har mest innverknad på. Lista inneheld sentrale tiltak, men er ikkje uttømmande.
  Den raude tabellen inneheld framtidig målsetting som er nedfelt i kommunens handlings- og økonomiplan som gjeld for perioden 2024-27.

Del 2 inneheld alle tabellar og figurar som dannar talgrunnlaget for del 1.

Statistikk og/eller tabellar på dei ulike områdane er valt ut etter korleis informasjon som er tilgjengeleg og kva som reknast som relevant. Statistikk og helseoversikter kan ha stor nytteverdi i folkehelsearbeidet, men det er også knytt store utfordringar til bruk av statistikk og tolking av den. Statistikk kan ofte tolkast på fleire måtar og det er viktig å hugse på at talane gjev oss lite informasjon om årsakssamanhengar som ligg bak talane. Det er også viktig å påpeike at små kommunar har endå større utfordringar knytt til tolking av statistikk. Eit lite datagrunnlag fører til at tilfeldige variasjonar slår stort ut på tal og statistikk. Ved samanlikning av datamateriell i denne oversikten må det takast høgde for at forskjellar kan skyldast tilfeldig variasjon. Ein annan utfordring for små kommunar er at det ikkje føreligg like mykje offentleg tilgjengeleg statistikk som for store kommunar. Det skyldast bl.a. omsyn til personvernet og at datagrunnlaget er for lite.

1.3 Oppdatering

Folkehelseoversikten skal utarbeidast kvart 4. år i samband med oppstart av arbeidet med den kommunale planstrategien. Det er også eit krav om at oversikten skal holdast løpande oppdatert (Helse- og omsorgsdepartementet 2012).

Tenesteleiar for familie, helse og førebygging i Vestre Slidre kommune har ansvaret for den løpande oppdateringa av folkehelseoversikten. Første oppdatering vil skje vinteren 24/25 der oppdaterte tall skal leggast inn, m.a. frå ny ungdata-undersøking.

1.4 Hovudutfordringar

Demografi
Kommunen må rekne med ein svak befolkningsreduksjon og forholdsvis færre innbyggjarar i yrkesaktiv alder. Dette vil gje kommunen ein utfordring med å rekruttere nok tilsette som t.d. kan jobbe innanfor dei store sektorane oppvekst og helse.

Helseåtferd
Fysisk inaktivitet og ernæringsvanar er en nasjonal utfordring som også gjeld for Vestre Slidre kommune. Dette har betydning for utvikling av sjukdomar som hjarte-karsjukdomar, kreft, diabetes mm.

Helse
Psykiske helseplagar og diagnosar er eit aukande problem på nasjonalt nivå. Vestre Slidre kommune har i fleire år hatt en høg førekomst av psykiske helseplagar og lidingar. Det har vore ei svak positiv

utvikling når det gjeld ungdomar og unge vaksne, men samla sett for alle aldersgrupper ligg talet framleis noko over landsgjennomsnittet. Vestre Slidre kommune har også en høg førekomst av muskel- og skjelettplager. Både psykiske helseplagar og muskel- og skjelettlidingar er vanlege orsakar for sjukmeldingar og kan dermed potensielt ha samfunnsøkonomiske konsekvensar.

2 BEFOLKNINGSUTVIKLING OG SAMANSETNING

BAKGRUNN

Befolkningsutvikling er ein viktig indikator på regional utvikling og heng mellom anna saman med inntektsgrunnlaget til kommunen og tilgang på arbeidskraft. Utvikling i talet på innbyggarar har tyding for planane til kommunen når det gjeld omfang og kvalitet av dei ulike tenestene som skal leverast til innbyggarane i framtida.

Framskriven folkemengd viser framtidig utvikling ut frå føresetnader om fruktbarheit, levealder, innanlandsk flytting og innvandring. Denne utviklinga har stor tyding for korleis kommunen planlegg for ei ynskt utvikling i kommunen.

2.1 Samandrag og nøkkeltal

Befolkningsendring

Pr. 01.01.2024 var det 2 112 innbyggarar i Vestre Slidre. Det har vore ein svak, men jamn befolkningsnedgang i kommunen fram til 2022. Berre i 2023 har det vore ei svak auke i befolkningsmengda (figur 1). Befolkningstal påverkast av inn- og utflytting og fødselsoverskot. Kommunen har dei siste årane hatt ei positiv nettoinnflytting, dvs. at det har flytta fleire personar til kommunen enn at innbyggjarar har flytta frå kommunen (figur 3). Fødselsoverskotet har bortsett frå 2023 vore negativt sida 2012 (figur 4 og 5). Dette forklarar den negative befolkningsutviklinga det siste tiåret.

Befolkningsframskriving

Befolkningsframskrivinga fram mot 2040 tilseier at befolkningstalet i kommunen vil fortsette å minke svakt, men jamt (figur 6). Tal på unge og innbyggarar i yrkesaktiv alder vil truleg reduserast. Samstundes vil det bli fleire eldre. Tal på innbyggarar over 80 år vil auke frå 142 til 239, en auke på 68% (figur 7). Denne utviklingstrenden ser vi også i resten av landet.

Etnisitet

Det har vore ein gradvis auke i antall innvandrarar og norskfødde med innvandrarforeldre i Vestre Slidre kommune, men kommunen har prosentvis færre innvandrar enn Norge i sin heilheit (figur 8). I 2023 utgjorde innvandrarar 189 personar (9,23% av befolkninga) (Imdi 2024). Av desse er 31 personar busette flyktningar (interne tal frå 10.01.24). Talet på flyktningar har gått ned sidan 2019 og har berre auka svakt igjen sidan 2022.
Samstundes har kommunen busett betydeleg fleire flyktningar per innbyggar enn landsgjennomsnittet. Talet for Vestre Slidre kommune ligger på 12,0 ‰, talet for Norge ligger på 5,7 ‰ (figur 9).
I 2023 har kommunen busett 20 flyktningar (figur 10).

2.1 Vurdering av årsaksforhold og konsekvensar

	Status	Moglege årsaker	Moglege konsekvensar
Befolknings-endringar	Svak befolknings-nedgang	- Negativt fødselsoverskot - Utflytting pga. høgare utdanning, familie, arbeid	- utfordringar i forhold til arbeidskraft i kommunen. - Lågare skattegrunnlag - Svingingar i storleik på årskull krevjar tilpassingar i skule og barnehagar
Befolknings-framskriving	Fleire eldre, færre barn og unge og færre innbyggarar i yrkesaktiv alder	- lågare dødelegheit - lågare fruktbarheit - aldring av store fødsels-kull	- færre hender og samstundes fleire eldre å ta vare på - utfordringa å ta vare på, behalda og rekruttera nye innbyggarar til kommunen - krevjande å opprett-halde dagens velferds-tilbodet i kommunen, både økonomisk sett og frå et rekrutterings-perspektiv. - fleire eldre utan pårørande i nærmiljøet kan gi et større press på innleggingar i sjukeheim.
Etnisitet	Berre svak auke i tal på flyktningar til tross for mange busettingar	- Fleire flyktningar har flytta frå kommunen eller reist tilbake til heimlandet.	- sosioøkonomiske forskjellar mellom grupper av innvandrarar og mellom innvandrarar og etnisk norske. - Økt arbeidskraft

2.2 Ressursar og framtidig målsetting

Eksisterande tiltak
- Rutinar på mottak av nye elevar/barn i barnhage og skule - Desentralisert utdanningstilbod, stipendordning

- desentraliserte tenestetilbod i Vestre Slidre, med supplerande spesialiserte interkommunale tenester
- velkomstbrev til nye innbyggarar
- busetting av flyktningar
- godt kulturskuletilbod og andre fritidstilbod
- det jobbast med ein heilskapleg oversikt over fritidstilbod i kommunen

Prioriterte tiltak i samhøve med økonomiplan 2024-27

- Halde kontakt med personar som ynskjer å flytte til Vestre Slidre og ta vare på og følgje opp dei som kjem hit.
- Sikre heimetenestetilbod, institusjonsplassar og bustader med heildøgns omsorg i takt med befolkningsutviklinga
- auka arbeids- og aktivitetstilbod til ulike grupper av befolkninga uavhengig av alder og etnisitet.
- Vidareutvikle samarbeidet mellom kommuneadministrasjonen, grunneigarar, eigedomsutviklarar, næringsaktørar og hytteeigarar for å stimulera til aktivitet som gjer Vestre Slidre til ein attraktiv stad å bu, arbeide og besøke.
- Halde kontakt med personar som ynskjer å flytte til Vestre Slidre og ta vare på og følgje opp dei som kjem hit.
- Styrke samarbeidet mellom kommunale tenester, frivilligsentralen, kultursektoren og innbyggjarar for å ta godt vare på dei som flytter til Vestre Slidre.
- vidareutvikle tenester, opplæringstilbod og intregreringsverksemd for flyktningar.
- Vidareutvikle Frivilligsentralen som møteplass og arena for kontakt og samhandling rundt frivillig innsats i lokalsamfunnet.

3 OPPVEKST- OG LEVEKÅRSFORHOLD

BAKGRUNN

Bustad-, tettstads-, næringsutvikling og sysselsetting er viktige område å arbeide innanfor for å kunne handtere framtidige utfordringar knytt til demografisk utvikling. Dette gjeld særleg rekruttering av arbeidskraft for å sikre kommunal tenesteyting og tiltak som gjer kommunen til ein attraktiv stad å bu, vekse opp og leve eit langt liv i.

Lokalsamfunnet har stor tyding for den psykiske helsa og livskvaliteten til barn og unge (Østlandsforskning, 2018). Dei styrkane og ressursane vi utviklar i eit godt lokalsamfunn tar vi med oss vidare i livet. Å skapa gode oppvekstsvilkår og gode rammer for oppveksten og utviklinga til barn og unge er difor ein av dei viktigaste oppgåvene i samfunnet.

3.1 Samandrag og nøkkeltal

Inntekt

Låginntektshushaldningar definerast som hushald med inntekt under 60% av nasjonal medianinntekt (Folkehelseinstituttet 2022). I Vestre Slidre kommune fantes det i perioden 2020-2022 prosentvis færre barnefamiliar som låg i kategorien vedvarande låginntektshushaldning enn i Norge i sin heilheit (figur 12). Samtidig er det grunn til å tro at andelen låginntektsfamiliar vil auke i komande treårsperiode som følge av prisstigninga og renteauke. Innvandrarar utgjer en høg prosentdel av låginntektshushaldningar: Mens 27,3% av innvandrarar i Vestre Slidre kommune har vedvarande låg inntekt, ligg talet for resten av befolkninga på berre 7,3% (figur 12 og 13). Det er viktig å merke seg at innvandrarar fyrst vil vera med i statistikken når de har vore busett i Norge i 3 år. Konsekvensen av det høge talet på ukrainske flyktningar i Norge har difor ikkje gitt utslag i statistikken enda (statistisk sentralbyrå 2024).

Buforhold

Når det gjelder buforhold, har kommunen ein forholdsvis stor del spreidd busetjing, i tillegg til meir konsentrert busetjing rundt tettstadene Slidre og Røn. Det er hovudsakeleg eldre gardsbruk og einebustader som dominerer marknaden i kommunen. Det er avgrensa tilgang på leigebustader og leigeprisane er høge. Kommunesenteret Slidre manglar eit tydeleg sentrum.

By- og regionforskningsinstituttet, Nasjonalt Institutt for by- og regionsforsknings rapport, Boligpreferanser i distriktene (2014), syner at einebustader er den føretrekke bustadforma i distrikta. Dette har ikkje endra seg dei siste åra. Desse preferansane er særs tydeleg blant ungdom og unge barnefamiliar. Også erfaring og data innhenta over dei siste åra tilseier at tilbakeflyttarar viser spesiell interesse for bustader i spredtbygde område, tomter i bustadfelt og småbruk. Nærleik til skule, barnehage og andre småbarnsfamiliar har stor tyding for unge småbarnsfamiliar.

Samtidig har ei ny gruppe unge eldre som vil bu i leilegheiter sentralt, vorte stadig større dei siste åra. Denne gruppa søker færre forpliktingar, sosial tryggleik, og nærleik til tenester, aktivitetar,

kulturtilbod, handel og service. Også flyktningar og andre innbyggarar med låg inntekt har behov for sentrumsnære bustadar til leie (Nasjonalt Institutt for by- og regionforskning 2014).
I Vestre Slidre bur færre barn og unge trongt enn på landsgjennomsnittet (figur 14). 18,3% av innbyggarar leier bustad i Vestre Slidre, mens landsgjennomsnittet ligg på 12,4% (figur 15).

Utdanningsforhold

Gjennomføring av i vidaregåande skule har over fleire år vore lågare i Vestre Slidre enn i Innlandet og landet for øvrig, men fullføringsgraden har steget fram mot 2022 (figur 16). Det føreligg ikkje offisielle tal for fullføringsgrad i 2023, men intern kunnskap tydar på at det har vore ein positiv utvikling med høgare fullføringsgrad enn før.

Når det gjeld utdanning på høgskule/universitetsnivå, har både i Vestre Slidre kommune og Valdres generelt færre innbyggarar fullført en slik utdanning en Norge i sin heilskap (figur 17 og 18).

Arbeidsforhold

Vestre Slidre har eit variert næringsliv, utstrekt handelsverksemd, stor turist-tilstrøyming og eit mangfaldig kulturliv. Landbruket står sterkt i kommunen, og småskala produksjon av mat og andre lokalvarer aukar i tråd med aukande interesse for produksjon og kjøp av lokale varer og tenester. Mykje av produksjonen er retta inn mot ein stadig veksande hyttemarknad. Den høgaste sysselsetjinga i kommunen er innafor helse/sosial, bygg og anlegg, jord/skog/fiske og varehandel (figur 19).

Næringsliv og sysselsetjing heng tett saman med folkehelse, sidan deltaking i arbeidslivet har positiv effekt med tanke på folkehelsa (Gulbrandsen 2023). I følgje tal frå kommuneprofilen ligg arbeidsløysa i Vestre Slidre på 0,8%. Dette er langt lågare enn landsgjennomsnittet på 1,9% (figur 20). Vestre Slidre har også færre unge som står utanfor arbeid, utdanning og opplæring enn på landsbasis, men talet har steget frå 4,7 til 7% frå 2021 til 2022 (figur 21). Dette tilsvarer om lag 25 personar i denne aldersgruppa.

For å sikra næringsliv og sysselsetjing på sikt, er Vestre Slidre avhengig av jobbskaping i nabokommunane så vel som i eigen kommune. Kommunar med regionsenterfunksjon tiltrekker seg arbeidskraft frå omkring liggande kommunar. Dette gjeld òg for Valdres, og heile 50,8 % av arbeidstakarane i Vestre Slidre pendlar til ein annan kommune (figur 22).

3.2 Vurdering av årsaksforhold og konsekvensar

	Status	Moglege årsaker	Moglege konsekvensar
Inntekt	- Færre låginntekts-familiar enn på landsbasis	- Låg arbeidsløyse - Ukrainske flyktningar er ikkje med i statistikken før dei har vore busett i Norge i 3 år. Tal på låginntektsfamiliar kan difor stige igjen om nokon år.	- Barn i låginntektsfamiliar får ikkje deltatt i aktivitetar på lik linje med venner (medlemskontingent, utstyr, naudsynte klede) - Låg inntekt aukar sannsyn for dårleg sjølvopplevd helse,

			sjukdom og for tidleg død - Dårlegare kosthald grunna matprisar i familiar med låg inntekt
Boforhold	- Mangel på leigebustadar - Spreidd busetnad - Behov for sentrumsnære leigebustadar	- På grunn av nye befolkningsgrupper, endra livsstil og nye bustadspreferansar aukar behovet for eit meir variert bu- og servicetilbod i kommunen	- Høge leigeprisar - Tilflyttarar kan streve med å finne eigna bustad - Busetting i nabokommunar dersom ein ikkje finn eigna bustadar i kommunen - Utfordringar med å finne egna bustadar til utsette grupper (flyktningar, eldre, låginntektsfamiliar)
Utdannings-forhold	- Høgare fråfall frå vidaregåande skule enn på lands-gjennomsnitt samtidig som en ser en positiv trend - Færre innbyggarar med universitets-/ høgskule-utdanning	- Årsaker til fråfall (nasjonalt): Psykiske eller psykososiale problem, skole-trøyttleik, mangel på lærlingplassar, manglande meistring, sjukdom, vanskelege heimeforhold, graviditet og barn, mobbing, elever som ikkje kommer inn på fyrsteval - Bytte av vidaregåande skule fell også under fråfall i statistikken - Jobbmoglegheiter i regionen (yrker som ikkje krev høgskuleutdanning) - Systematisk jobbing på grunnskule over fleire år visar nå positiv utvikling når det gjeld fullføring av vidaregåande opplæring	- lågare utdanningsnivå gir lågare inntekt. - lågare utdanningsnivå har en samanheng med dårlegare helse og helseåtferd.
Arbeids-forhold	- Låg arbeidsløysa	- Utpendling til regionsenter som etterspør kompetanse	- Høg sysselsetting har positiv effekt på helsa til innbyggarar

	- Utpendling til andre kommunar	som ikkje etterspørjast i eigen kommune - Små forhald kan gjere at nokon trivst betre med å ikkje jobbe i eigen bukommune	og en positiv samfunnsøkonomisk effekt - Utpendling gjev konkurranse om arbeidskrav i yrker der det manglar arbeidskraft, eks. innan helse og oppvekst - Utpendling krev samarbeid i Valdres

3.3 Ressursar og framtidig målsetting

Eksisterande tiltak

- Tverrfagleg samarbeid kring sårbare familiar og innbyggarar der også NAV involverast ved behov
- BUA: utlån av utsyr
- Leksehjelp
- kommunen tilbyr sommarjobb til ungdommar i kommunen med fokus på meistring
- gode rutinar for overgang barnehage-skule og grunnskule-vidaregåande skule
- Kartlegging på skulen for å identifisere sårbare barn
- Valdres natur- og kulturpark: en forvaltningsmodell som ivaretek og utviklar Valdresregionen
- Valdres Næringshage hjelper enkeltaktørar med bedriftsutvikling

Prioriterte tiltak i samhøve med økonomiplan 2024-27

- Følgje opp strategien for bustadbygging m.a. ved å syte for at bustader er tilgjengeleg for nye innbyggarar som ynskjer å flytte til kommune
- Vidareutvikle samarbeidet mellom kommuneadministrasjonen, grunneigarar, eigedomsutviklarar, næringsaktørar og hytteeigarar for å stimulera til aktivitet som gjer Vestre Slidre til ein attraktiv stad å bu, arbeide og besøke.
- Styrke sentrum i Slidre og Røn for å skape grobotn for handelsverksemd, møteplassar og arenaer for kulturell aktivitet t.d. tiltak som Slidremarknaden.
- Stimulere til oppretting av fleire aktivitetar og serveringstilbod i kommunen.
- Samarbeide med grunneigarar, næringslivsaktørar og hytteeigarar om etablering av felles prosjekter for verdiskaping i kommunen.
- Tenkje langsiktig når det gjeld utvikling og utnytting av teknologi og støtte regionale satsingar på breibandutbygging og mobilteknologi i Valdres.
- Greie ut framtidig bruk av eksisterande sjukeheim

- Saman med dei andre kommunane i Valdres, identifisere dei ulike kommunane sitt komparative fortrinn og synleggjere dei unike kvalitetane i kvar kommune innafor Valdres som region, både som bu- og hyttekommune.
- Ta initiativ til samarbeid og støtte oppunder ein samarbeidskultur i regionen.
- Bidra til regional satsing på landbruk og lokal matproduksjon.

4 FYSISK, BIOLOGISK, KJEMISK OG SOSIALT MILJØ

BAKGRUNN

Fysisk miljø (klima, støy, busetnad), natur og friluftsliv er sentrale årsaka til at folk vel å bu i Valdres (Østlandsforskning, 2018) og det er viktig å ta vare på desse naturverdiane. Omsyn til naturverdiar er eit viktig ansvarsområde for kommunen. Seterlandskapet og myrområde er naturareala som krev spesiell merksemd. Dette omsynet ligg òg til grunn for forvaltninga av vassførekomstar i Valdres.

Nærmiljø er også en viktig faktor for trivsel til befolkninga og difor en viktig faktor i samband med tilflytting.

Tal kring skulemiljø er et viktig styringsverktøy for å sikre trivsel på skulen og gjennomføring av grunnskule og vidaregåande opplæring. Lykkast kommunen med dette, har dette stor innverknad på den enkelte eleven og samtidig stor samfunnsøkonomisk effekt.

4.1 Samandrag og nøkkeltal

Vasskvalitet

Tilstanden i mange av vassdrag i Valdres pregast av vasskraftutbygging. Deler av hovudvassdraget påverkast av næringssaltbelastning (avløp, jordbruk og fiskeoppdrett), men vasskvaliteten i regionen blir vurdert generelt som god, i forhold til vassrammedirektivet (vannportalen u.d.). Vasskvaliteten for Midtre Syndin vurderast som moderat (Statsforvalteren i Innlandet 2020).
Det er god leveringsstabilitet og kvalitet på det kommunale drikkevatnet (figur 24 og 25), men det er berre omtrent 30% av husstandane og hyttane som er tilknytt det kommunale drikkevassystemet (figur 26 og 27).

Støy

Europaveg 16 går gjennom kommunen og bustader langs denne vegen påverkast av støy, noko som kjem fram på Statens veivesen sitt støykart som har røde sonar (meir enn 65 desibel) og gule soner (meir enn 55 desibel) (figur 28).

Nærmiljø

Ungdommane er stort sett fornøgde med lokalmiljøet utanom kollektivtilbodet som berre 42% er fornøgde med (figur 29). Gang- og sykkelvegnettet er også berre 33% av befolkninga tilfreds med (figur 30).

Vestre Slidre kommune investerer relativt mykje i kultursektoren samanlikna med landsgjennomsnittet. Heile 47,1 % av barn i alderen 6-15 år deltek i aktivitetane kulturskulen tilbyr (figur 31). Til samanlikning er dette talet 12,9% for landsgjennomsnittet.
67% av ungdommane deltek på organiserte fritidsaktivitetar (figur 32).

Sosiale miljøfaktorar

Elevar på 7. og 10. trinn i Vestre Slidre kommune har dei siste åra med unntak av skuleåret 2022/23 trivast noko betre på skulen enn elevar på landsbasis og i resten av

Innlandet (figur 33 og 34). Dei fleste ungdomane har ein fortruleg venn å snakke med (figur 35).
På grunn av liten datamengd og personvern manglar kommunen systematiske og offentleg tilgjengelege tal på mobbing. Talet som er tilgjengeleg, er mobbetal for 10.trinn inneverande skuleår der ingen av elevane har følt seg mobba dei siste månadane (figur 36). Tal for Innlandet og på landsbasis indikerer aukande mobbetal dei siste årane (utdanningsdirektoratet 2024).

4.2 Vurdering av årsaksforhold og konsekvensar

	Status	Moglege årsaker	Moglege konsekvensar
Vasskvalitet	- God drikkevasskvalitet - høg tal på personar som ikkje er tilknytt vassverk	- mange garder og bustader med privat brønn	- dårlegare oversikt over drikkevasskvalitet for bustadar utan tilknyting til kommunalt drikkevatn
Støy	- E16 går gjennom kommunen og medfører mykje trafikk og tungtrafikk gjennom kommunen	- Busetnad nær E16 gjer at nokon innbyggarar påverkast av støy frå E16	- støy bidrar til mistrivsel og svekka helsetilstand.
Gang- og sykkelvegnett	- berre en tredjedel av befolkninga er nøgd med gang- og sykkelvegnett	- spreidd busetnad	- mangel på gang- og sykkelvegar aukar trafikktryggleiks-risiko og reduserer moglegheit til fysisk aktivitet i kvardagen
Nærmiljø	- Ungdomar er nøgde med møteplassar på fritida, men under halvparten er nøgd med kollektivtilbod - Nesten halvparten av barn og unge nyttar kulturskuletil-bodet	- spreidd busetnad, bustadar som ligg langt unna tenestetilbod - få bussavgangar - variert kulturskoletilbod, redusert foreldrebetaling for låginntekts-familiar	- mindre sosial kontakt for dei som er avhengig av kollektivtransport for å kunne delta på aktivitetar/nytte møteplassar

Sosiale miljøfaktorar	- trivsel på skulen varierer frå år til år, men verkar til å vera noko betre enn på landsgjennom-snitt	- samansette forklaringar: trivsel avhenger av skolemiljø, heimemiljø og individuelle faktorar. Liten datamengd i små kommunar vil gjere undersøkingar meir sårbare for små endringar frå år til år	- skolemiljø perverkar fysiske og psykisk helse, funksjonsevne, livskvalitet, skoleresultat - trivsel på skulen førebygger utanforskap, einsemd og fråfall frå vidaregåande skule

4.3 Ressursar og framtidig målsetting

Eksisterande tiltak

- Fiskenæring: oppdrettarane har et stort prosjekt for å forbetre reinseprosedyrane og for å betre internkontroll i samband med utslepp
- Kontinuerleg fokus på vasskvalitet
- Satsing på sentrumsutbygging i Slidre
- Barselgruppe for alle foreldre i kommunen for å bli kjent med kvarandre
- Brukarmedverknad i kommunen: råd for brukarmedverknad, ungdomsråd
- «Alle med»
- kulturkafé
- samarbeid mellom kommunen og frivillige lag og organisasjonar
- Skular og barnehagar har fokus på å bli kjent i eiga bygd
- Barnehagar og skulen har turar og utflukter i nærmiljø
- plan for trygt og godt skolemiljø
- Opplegg på tvers av klassetrinn
- Sosialpedagog på skulen
- Fadderordning
- Tverrfagleg skulehelseteneste
- elevråd, klassemøter, elev- og utviklingssamtaler
- lærarar legg stor vekt på sosial trivsel i tillegg til fagleg utvikling ved utarbeiding av undervisningsopplegg
- Kommunen er tilknytt Miljørettet Helsevern Hallingdal i det førebyggande, miljøretta arbeidet (tilsyn og rettleiing)

Målsetting iht. Økonomiplan 2024-27

- Syte for tilstrekkeleg kapasitet på VA-anlegg for Vasetområdet.
- Prioritere tiltak for å oppfylle Vassdirektivet.
- Oppretthalde gode tilbod til barn og unge lokalt i Vestre Slidre, og samtidig fremje regionalt samarbeid på relevante områder

- Ha eit heilskapleg perspektiv i all planlegging som rør barn og unge, med vekt på førebyggande verksemd og tidleg innsats.
- Vidareutvikle Frivilligsentralen som møteplass og og arena for kontakt og samhandling rundt frivillig innsats i lokalsamfunnet.
- Oppretthalde den gode kvaliteten på skule
- Vidareutvikle sentrumsområda til å vere gode stader å vere

5 SKADAR OG ULYKKER

BAKGRUNN

Ulykker som fører til personskade er en stor utfordring for folkehelsa (departementene 2009).

Blant eldre er hoftebrot spesielt alvorleg fordi det kan medføre redusert funksjonsevne og behov for hjelp, og dermed redusert livskvalitet. De fleste hoftebrot rammer eldre og skyldast beinskjøre kombinert med et fall. Hoftebrot er samfunnsøkonomisk kostbare med en gjennomsnittleg kostand på 500.000,- det første året og 300.000-500.000 det andre året. Det vil vera lønnsamt å identifisere risikofaktorar hos eldre og sette inn førebyggande tiltak som fysisk aktivitet, behandling av undervekt og låg beintetthet (folkehelseinstituttet 2016).

5.1 Samandrag og nøkkeltal

Tal for innleggingar på sjukehuset etter skadar og ligg omtrent på landsgjennomsnitt. Det har i nokre år vore noko fleire innleggingar grunna hoftebrodd i Vestre Slidre enn på landsgjennomsnittet, men det må presiserast at talene er låge og at eit brodd i Vestre Slidre gjer stor utslag i statistikken (figur 37). Det manglar oppdaterte tal frå dei siste åra.

Det har ikkje vore trafikkulykker med dødeleg utfall i Vestre Slidre i 2022 (figur 38). Antall dødsulykker i trafikken har generelt vore låg i Valdres, men det skjer kvart år fleire trafikkulykker i Valdres med hardt skadeomfang (figur 39).

5.2 Vurdering av årsaksforhold og konsekvensar

	Status	Moglege årsaker	Moglege konsekvensar
Sjukehusinnleggingar	- Noko høgare tal på hoftebrot enn på landsbasis	- M.a. låg beintettleik, fysisk inaktivitet, undervekt, alder, dårleg syn, dårleg balanse	- lågare livskvalitet på grunn av redusert funksjonsnivå - auka omsorgsbehov frå det offentlege hjelpeapparatet
Trafikkulykker	- Ingen dødelege ulykker i Vestre Slidre i 2023	- trafikkulykker kan skyldast høg fart, dårlege føre, rus, trafikkfarlege forhold som vegstandard - Tilfeldige variasjonar frå år til år på grunn av små tal i små kommunar	- Stor samfunnsøkonomisk kostnad og påverknad på livskvalitet

5.3 Ressursar og framtidig målsetting

Eksisterande tiltak

- Førebyggande gruppetilbod for eldre (balansegrupper, bassenggruppe mm.)
- leverings- og henterutinar ved skulen og barnehagane med fokus på trafikksikkerheit
- utbetring av E16
- Samarbeid med trygg trafikk
- Trafikksikker barnehage

Målsetting iht. Økonomiplan 2024-27

- Fylgje opp NTP for utbetring av E16 og andre aktuelle vegstrekningar.

6 HELSERELATERT ÅTFERD

BAKGRUNN

Levevaner er knytt til kosthald, fysisk aktivitet, rusmiddel m.m. På landsbasis er dei sosiale forskjellane i helse betydeleg og den største utfordringa i samfunnet. Levealderen aukar mest i grupper med høg inntekt og høg utdanning (folkehelseinstituttet 2019, folkehelseinstituttet 2022).

Endring i levevanar sjåast som ein av hovudnøklane for å snu dagens sjukdomsbilete der livsstilssjukdomar dominerer.

Å leggje til rette for at innbyggarane vil ta dei «gode helsevala» vil vere ein viktig strategi for å lykkast framover.

Gode kosthaldsvanar blir etablert tidleg og tekne med vidare i livet (ungdata 2021).

6.1 Samandrag og nøkkeltal

Fysisk aktivitet

Fysisk inaktivitet er en utfordring både lokalt og nasjonalt. Helsedirektoratet anbefaler at vaksne og eldre bør være fysisk aktive i minst 150 minuttar per veke med moderat intensitet. Barn og unge bør vera fysisk aktive i gjennomsnitt minst 60 minuttar per dag i moderat til høg intensitet (helsedirektoratet 2024).
Mens 70% av Innlandsbefolkninga oppgjer at dei trener minst 2 gonger per veke, ligg talet for Vestre Slidre på 71% (figur 40). Når det gjelder ungdomar, trener 50% av ungdomane i Vestre Slidre minst 3 gangar per veke, på landsbasis ligg talet på 60% (figur 41). Sjølv om nokon kan være fysisk aktive utanom trening gjennom jobb eller kvardagsaktivitet, indikerer talane at en ikkje ubetydeleg del av befolkninga ikkje klarar å oppfylle dei nasjonale anbefalingane.

Kosthald og ernæring

Helsedirektoratet anbefaler å ete frukt og grønsaker dagleg og fisk 2-3 gangar per veke (helsedirektoratet 2023). 32% av innbyggarane i Vestre Slidre oppfyller anbefalingane for fruktinntakt, 36% for grønsaksinntak og 45% for fiskinntak (figur 42). Dette ligg omtrent på landsgjennomsnittet. Berre 36% av ungdomane et frukt, grønsaker eller bær i løpet av skuledagen minst 3 gangar per uke (figur 43).

Bruk av tobakk og rusmidlar

Innbyggarane i Vestre Slidre brukar omtrent like mykje tobakk som ellers i Innlandet. For snus er talet med 16,4% noko høgare enn på fylkesbasis mens alkoholforbruket er med 17,2% noko lågare enn ellers i Innlandet (figur 44).

15% av ungdomane i Vestre Slidre oppgjer at dei drikk alkohol (alt frå av og til til alkoholinntak kvar veke). Her skil Vestre Slidre seg ikkje vesentleg frå landsgjennomsnittet (figur 45).

Ingen av ungdomane i Vestre Slidre oppgjer å ha brukt hasj eller marihuana det siste året, men 12% seier at dei

har fått tilbod om dette minst ein gong det siste året. Dette er noko færre enn på landsbasis, men ein ser også i Vestre Slidre en aukande tendens dei siste åra på moglegheita for å få tak i desse rusmidlane (figur 46 og 47).

6.2 Vurdering av årsaksforhold og konsekvensar

	Status	Moglege årsaker	Moglege konsekvensar
Fysisk aktivitet	- Delar av befolkninga oppfyll ikkje dei nasjonale anbefalingane for fysisk aktivitet	- Skjermtid - mangel på gang-/sykkelvegar - køyring til og frå aktivitetar	- Dårlegare helse - utvikling av livsstilsjukdomar
Kosthald og ernæring	- Under halvparten av innbyggarane i Vestre Slidre og i Norge oppfyller kosthalds-anbefalingane frå helsedirektoratet	- Matprisar - Utdanningsnivå - Vanar	- Overvekt - Livsstils-sjukdomar
Tobakk og rusmidlar	- Bruk av tobakk og rusmidlar er på landsgjennom-snittet - Ingen ungdomar oppgjer å bruke hasj eller marihuana, men en har vore en aukande trend at ungdomar har fått tilbod om dette	- generell nedgang i røyking i Norge, noko som i hovudsak skyldast at det er færre unge som begynner. Snus har i stor grad teke over for røyking blant unge (statistisk sentralbyrå 2023) - førebyggande tiltak og forsinka alkoholdebut - noko meir liberal haldning til rusmidlar	- mindre røyking: mindre risiko for luftveissjukdomar, kreft og hjarte-karsjukdomar - bruk av snus: auka risiko for kreft

6.3 Ressursar og framtidig målsetting

Eksisterande tiltak
• Barnehagar og skulen legg vekt på friluftsliv og fysisk aktivitet

- Frisklivsentralen
- Barnehagane bruker i stor grad sine uteområde, og nyttar skog og mark i det pedagogiske arbeidet og for fysisk fostring
- samarbeid med Brennabu leirskule
- Aktivitetsdagar i barnhagar og skule
- Allsidig aktivitetstilbod
- Friluftsliv
- Bramat-kurs
- Fokus på sunn mat i barnehagar og skule: mat og helse, tilbod om skulemelk og skulefrukt (mot betaling)
- felles måltid for barnehagar
- Matombringing til heimebuande
- Samarbeid skole-politi rundt rus og vald
- samarbeid mellom barnehage, skule og kultur (for eksempel kultur-SFO)
- foreldrerettleiing
- tilbod frå frivillige, lag og foreiningar
- markering verdensdag psykisk helse i skulen
- Leirskule 7. trinn

Målsetting iht. Økonomiplan 2024-27

- **Ha eit heilskapleg perspektiv i all planlegging som rør barn og unge, med vekt på førebyggande verksemd og tidleg innsats.**
- **Oppretthalde gode tilbod til barn og unge lokalt i Vestre Slidre, og samtidig fremje regionalt samarbeid på relevante områder**

7 HELSETILSTAND

BAKGRUNN

Førekomst av førebyggbare sjukdomar som diabetes og hjarte- og karsjukdomar og psykiske lidingar heng tett saman med helseåtferd og miljømessige faktorar. Elementar frå fleire av dei tidlegare behandla temaa vil kunne ha innverknad på desse sjukdomar (lovdata).

Overvekt og fedme kan i tillegg til auka risiko for utvikling av livsstils-sjukdomar, også ha alvorlege psykiske helsekonsekvensar (folkehelseinstituttet).

7.1 Samandrag og nøkkeltal

Sjølvopplevd helse

Sjølvopplevd helse er en viktig indikator for helsetilstanden i befolkninga og har vist seg å føreseie seinare utvikling av sjukelegheit og dødelegheit (Rangul og Kvaløy, 2020). 69% av både ungdomane og vaksne i Vestre Slidre er nøgd eller svært nøgd med si eiga helse. Det er ingen store forskjellar dersom en samanliknar talene med landsgjennomsnittet. Ved Undata-undersøkinga i 2021 var fleire ungdomar i Vestre Slidre nøgd med livet sitt enn på landsnivået (figur 48 og 49).

Kroppsvekt

Ser en på sjølvrapportert kroppsvekt, har Vestre Slidre hatt ei positiv utvikling med nedgang i rapportert overvekt. 22% av 17åringene rapporterer om overvekt eller fedme og kommunen ligg dermed på landsgjennomsnittet (figur 50). For vaksne finnast det ikkje lokale eller nasjonale tal, men Tromsøundersøkinga og Helseundersøkinga i Trøndelag tydar på at 27% av mennene og 25% av kvinnene i alderen 40-49 år ligg i kategori fedme (Folkehelseinstituttet 2023).

Sjukdomar og lidingar

Vestre Slidre ligg omtrent på landsgjennomsnittet når det gjeld kontakt med primærhelseteneste grunna hjarte- og karsjukdommar (figur 51), men har dei siste åra hatt eit høgare tal på sjukehusinnleggingar enn landsgjennomsnittet (figur 52).

Vestre Slidre har noko færre innbyggarar med legemiddelbehandla diabetes type 2 enn landsgjennomsnittet (figur 53). Tendensen er stigande både i Vestre Slidre og på landsbasis. Derimot er det fleire som kontaktar fastlege eller legevakt i samband med muskel-skjelettlidingar enn på landsnivå. Talane har vore stabile dei siste åra (figur 54). Muskel- og skjelettplager er en dominerande årsak til sjukmeldingar og redusert arbeidsevne/uførleik i Norge (Folkehelseinstituttet 2022).

Vestre Slidre kommune har i fleire år lege høgt når det gjeld legekontakt for psykiske plager og lidingar. Særleg før coronapandemien låg kommunen over gjennomsnittet for både Innlandet og heile landet, men det har vore ei positiv utvikling dei siste åra. Trenden er nedadgåande for aldersgruppa 15-24 og ligg nå under landsgjennomsnittet. Aldersgruppene 25-44 og 45-74 ligg framleis over landsgjennomsnittet, men har nå stabilisert seg på gjenonsnittet for Innlandet (figur 55-57). Ungdata visar at det er fleire jenter enn gutar som har kjent på psykiske plager (figur 58-59). Ved ungdata-undersøkinga i 2021 var fleire ungdomar i Vestre Slidre tilfreds med livet enn på landsbasis (figur 60).

Tannhelse

Når det gjeld barn og unge utan hull eller fylling, ligg Vestre Slidre kommune omtrent på fylkesgjennomsnittet i dei fleste aldersgruppene og noko betre på enkelte aldersgrupper. I underkant av 40% av alle 18åringane har ingen hull eller fylling (figur 61).

Vaksinasjonsdekning

Vaksinasjonsdekninga i Vestre Slidre kommune er omtrent 2% lågare enn på landsgjennomsnittet, både når det gjeld kikhoste, meslingar og HVP-infeksjon. Det er viktig å merke seg at vaksinasjonsdekninga mot kikhoste har falt over fleire år før den dei siste åra har hatt ei svak positiv utvikling. Vaksinasjonsdekning mot meslingar har steget svakt blant 9-åringar, men har falt blant 16-åringer. Vaksinasjonsdekninga mot HVP blant jentene har steget dei siste årane (figur 62-63).

7.2 Vurdering av årsaksforhold og konsekvensar

	Status	Moglege årsaker	Moglege konsekvensar
Sjølvopplevd helse	7 av 10 innbyggarar er nøgd med livet sitt	- Sjølvopplevd helse og den generelle helsetilstanden heng tett saman	- Sjølvopplevd helse og bruken av helsetenestene heng saman
Kroppsvekt	1 av 5 17åringer oppgjer å ligge i kategori overvekt/ fedme	- Kosthald, livsstil og fysisk aktivitet påverkar kroppsvekt	- Livsstilssjukdomar - Dårlegare helse og livskvalitet
Hjarte- og kar-sjukdomar	Talane ligg omtrent på landsgjennom-snittet og er stabile	- ugunstig livsstil (kosthald, røyking, overvekt)	- dårlegare helse - tidlegare dødsfall
Diabetes type 2	Noko lågare førekomst enn på landsgjennomsnitt, men tendensen er aukande	- Ugunstig livsstil og overvekt aukar faren for å utvikle diabetes type 2	- Dårlegare helse - Tidlegare dødsfall
Muskel- og skjelettlidingar	Høgare førekomst av muskel- og skjelettlidingar enn	- Overvekt - Stillesittande livsstil - Arbeidsrelaterte faktorar: Fleire	- Dårlegare helse og livskvalitet - Sjukmelding/ uførhet

	på landsgjennomsnitt	innbyggjarar i Vestre Slidre jobbar i fysisk krevjande yrker (bønder mm) enn på landsbasis	-
Psykisk helse	Høgare førekomst av psykiske plager hos vaksne enn på landsgjennomsnitt, men fallande tendens blant ungdomar og unge vaksne	- Faktorar som arveligheit, oppvekst, stress og miljøfaktorar påverkar psykisk helse	- Sjukmeldingar, uførleik - Redusert livskvalitet
Tannhelse	Antall hull og fyllingar hos barn og ungdomar ligg på landsgjennomsnittet	- Dårleg tannhygiene og stort inntak av sukker- og syreholdige matvarer aukar faren for karies	- dårleg tannhelse er relatert til økt førekomst av hjarte- og karsjukdom, diabetes, kreft og luftveissjukdomar (Sørensen Høifødt, Lund-Stenvold og Høye 2018)
Vaksinasjon	Lågare vaksinasjonsdekning enn på landsgjennomsnittet	- Vaksinemotstandarar - Dårlegare vaksinasjonsdekning og skepsis blant innvandrarar	- Dårlegare flokkbeskyttelse

7.3 Ressursar og framtidig målsetting

Eksisterande tiltak
- **TIBIR** - **Førebyggande plan** - **samarbeid på tvers av sektorar og tenester mot brukargrupper med samansette behov.** - **Kvardagsrehabilitering** - **Velferdsteknologi** - **Gode legedekning med fastlege til alle innbyggarar** - **Motorisk kartlegging av alle skulestartarar av fysioterapeut**

Målsetting iht. Økonomiplan 2024-27
• **Ha eit heilskapleg perspektiv i all planlegging som rør barn og unge, med vekt på førebyggande verksemd og tidleg innsats.** • **Styrke førebyggjande innsats for psykisk helse i alle aldersgrupper.** • **Oppretthalde desentraliserte tenestetilbod i Vestre Slidre, med supplerande spesialiserte interkommunale tenester** • **Sikre heimetenestetilbod, institusjonsplassar og bustader med heildøgnsomsorg i takt med befolkningsutviklinga, lokalt og regionalt.**

DEL 2: DIAGRAM OG TABELLAR

1 BEFOLKNINGSUTVIKLING OG SAMANSETNING

1.1 Befolkningsendring

Figur 1: Befolkningsmengde, 2009-2024 for Vestre Slidre kommune

06913: Befolkning og endringer, etter år. Befolkning 1. januar, Vestre Slidre.

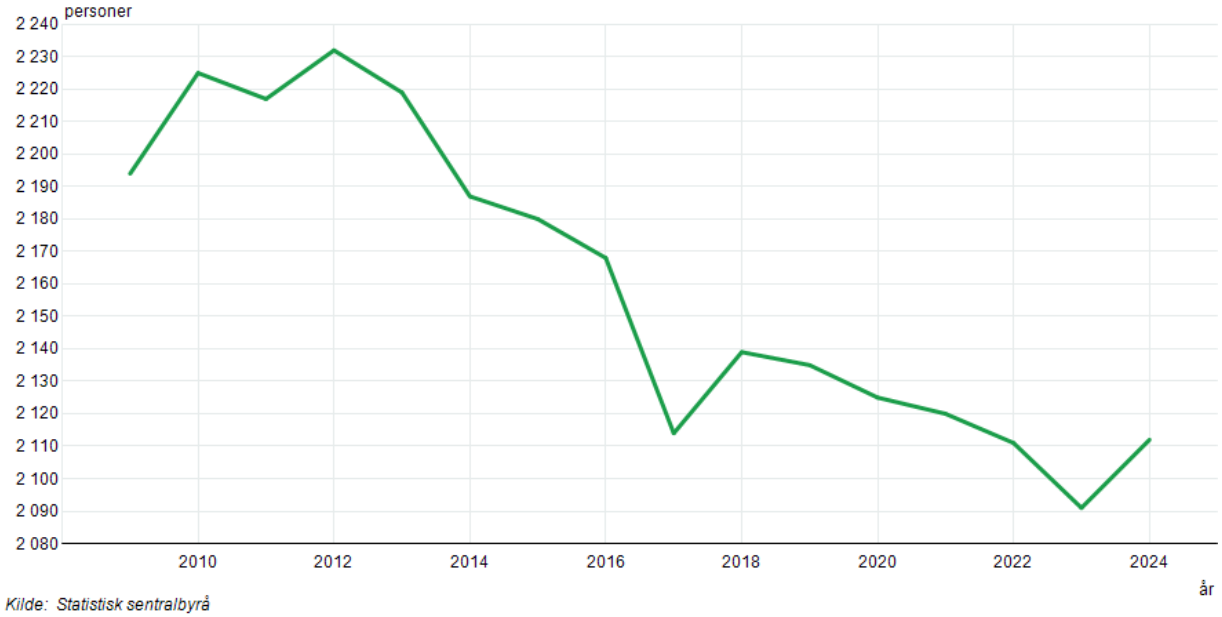

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Figur 2: Folkemengd i Vestre Slidre kommune fordelt etter alder per 01.01.24

07459: Befolkning, etter alder. Personer, Vestre Slidre, 2024.

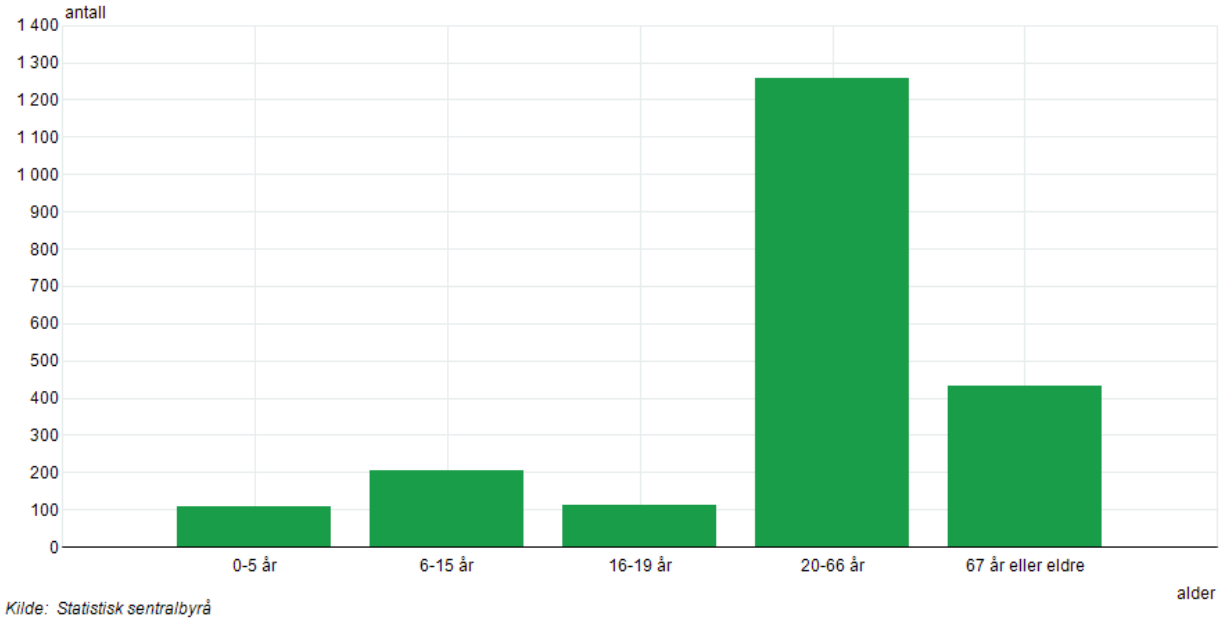

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Figur 3: Inn- og utflytting i perioden 2020-2023 for Vestre Slidre kommune

06913: Befolkning og endringer, etter statistikkvariabel og år. Vestre Slidre.

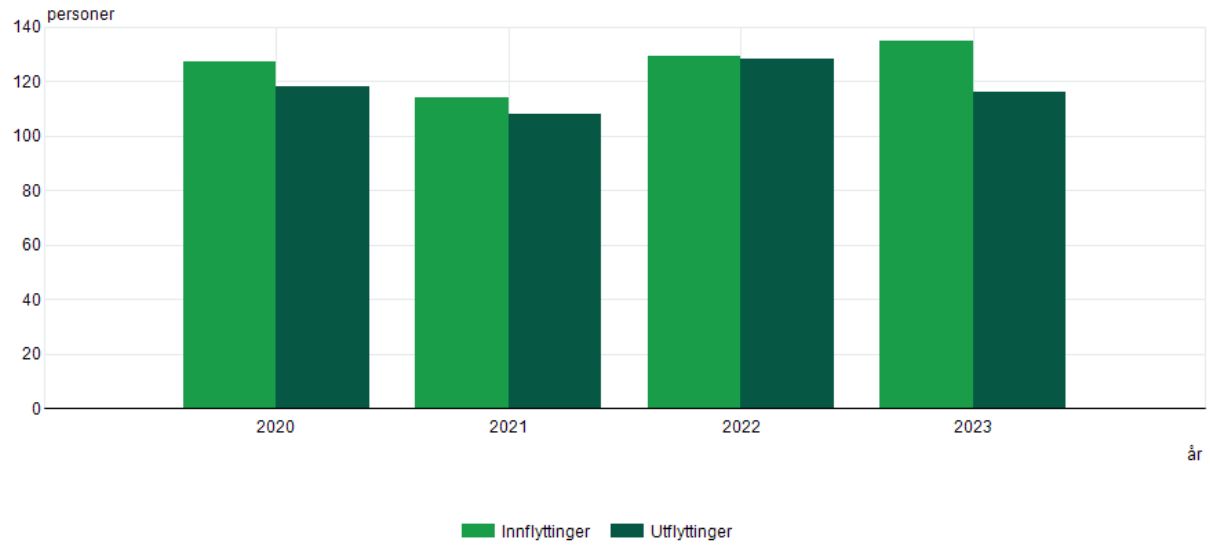

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Figur 4: Tal levandefødte per år i Vestre Slidre i perioden 2008-2023

06913: Befolkning og endringer, etter år. Levendefødte, Vestre Slidre.

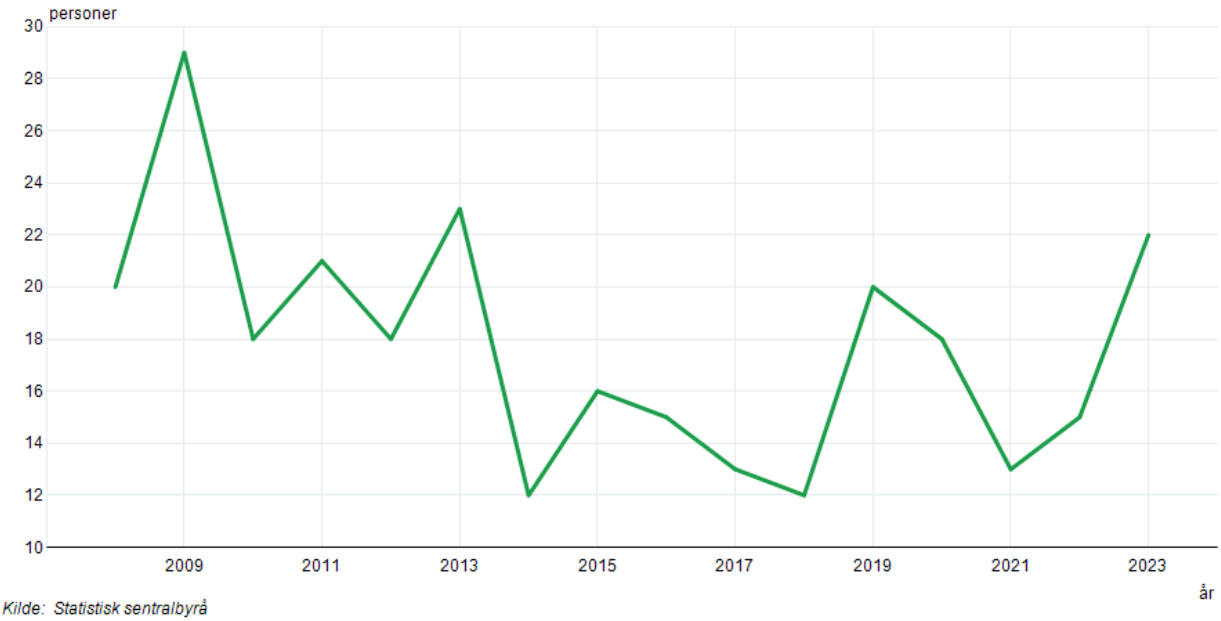

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Figur 5: Fødselsoverskot i Vestre Slidre i perioden 2008-2023

06913: Befolkning og endringer, etter år. Fødselsoverskudd, Vestre Slidre.

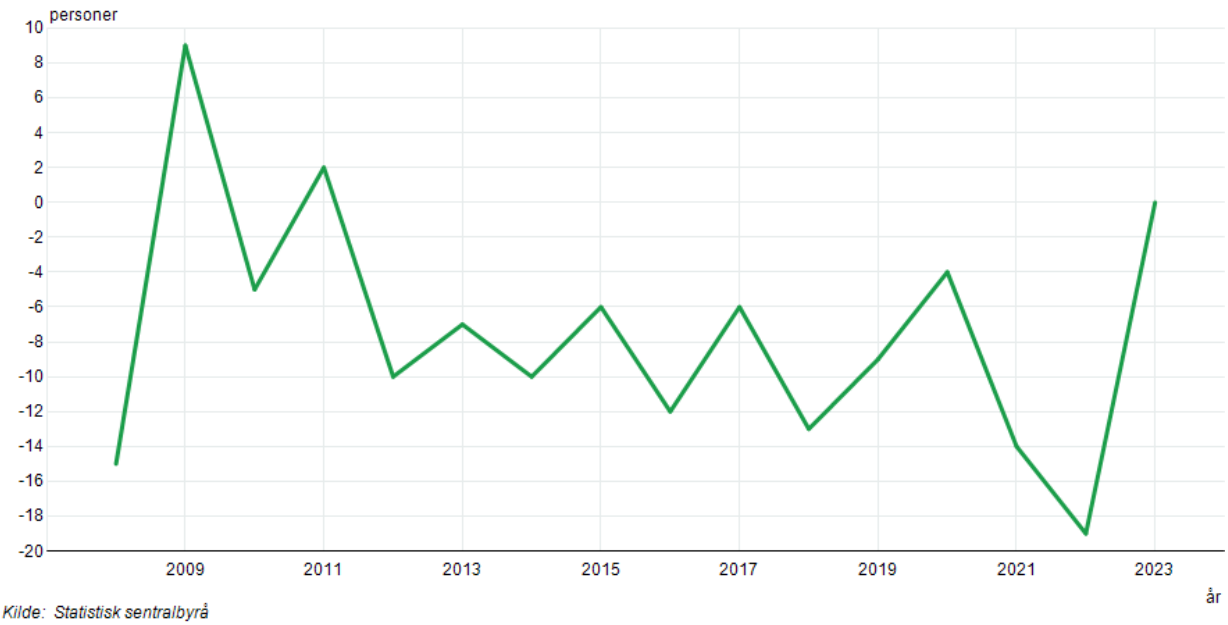

Kilde: Statistisk sentralbyrå

1.2 Befolkningsframskriving

Figur 6: Befolkningsframskriving etter aldersgrupper for Vestre Slidre kommune

11668: Framskrevet folkemengde 1. januar, etter alder og år. Hovedalternativet (MMMM), Vestre Slidre (-2019).

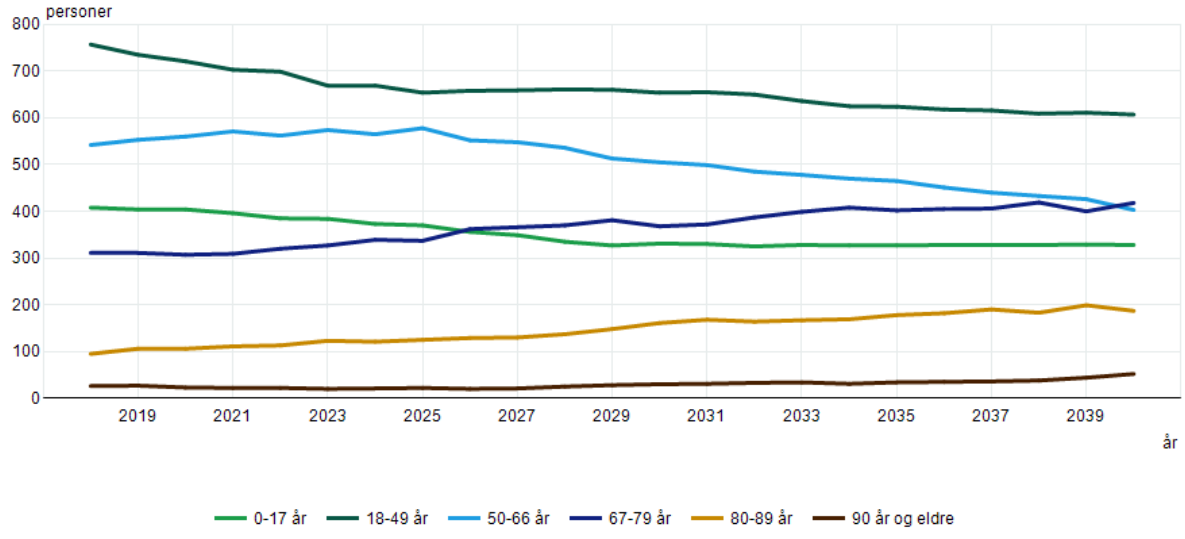

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Figur 7: Befolkningsframskriving (unge, yrkesaktiv alder og eldre) for Vestre Slidre kommune

11668: Framskrevet folkemengde 1. januar, etter alder og år. Hovedalternativet (MMMM), Vestre Slidre (-2019).

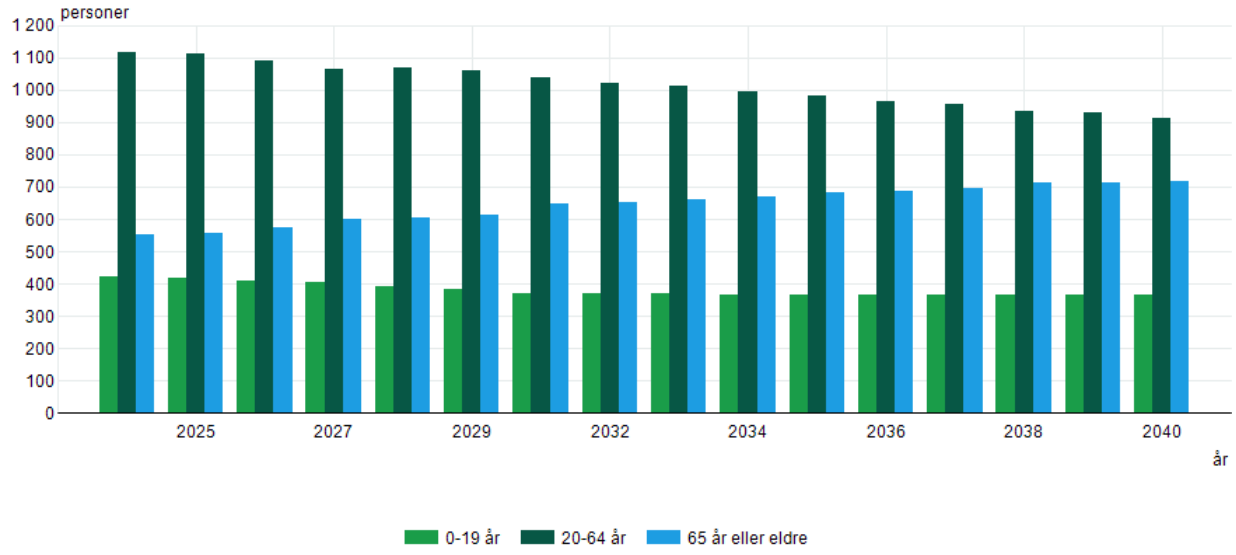

Kilde: Statistisk sentralbyrå

1.3 Etnisitet

Figur 8: Innvandrarar i Vestre Slidre kommune 1966-2023

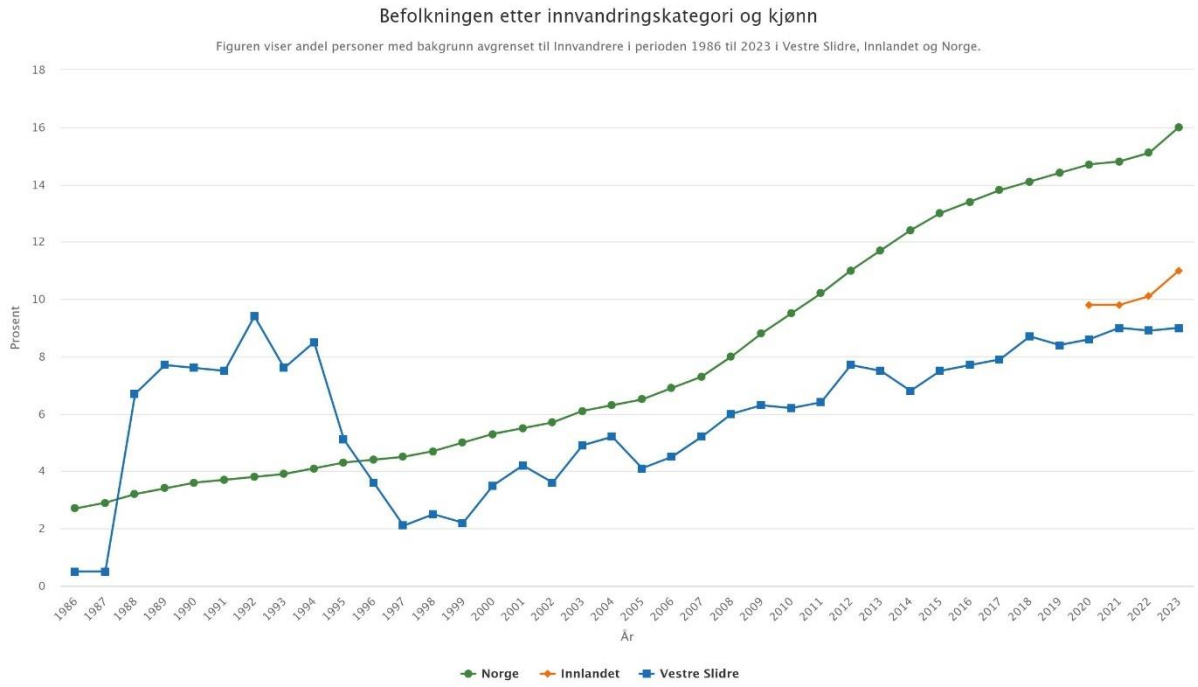

Kjelde: IMDi

Figur 9: Busetting som del av befolkninga

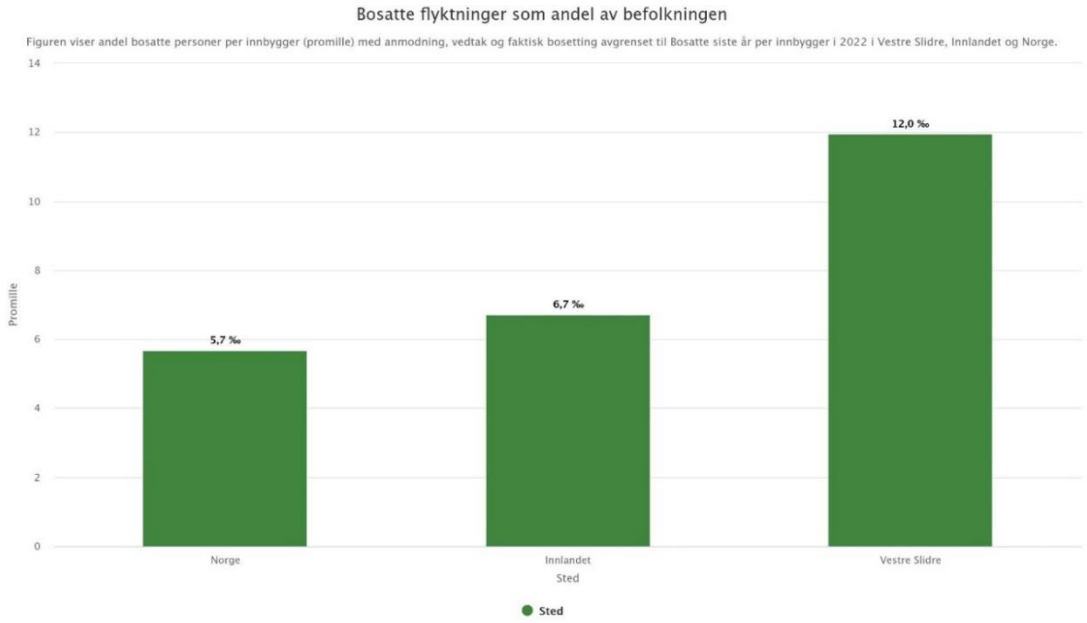

Kjelde: IMDi

Figur 10: Busetting av flyktningar i Vestre Slidre kommune i 2023

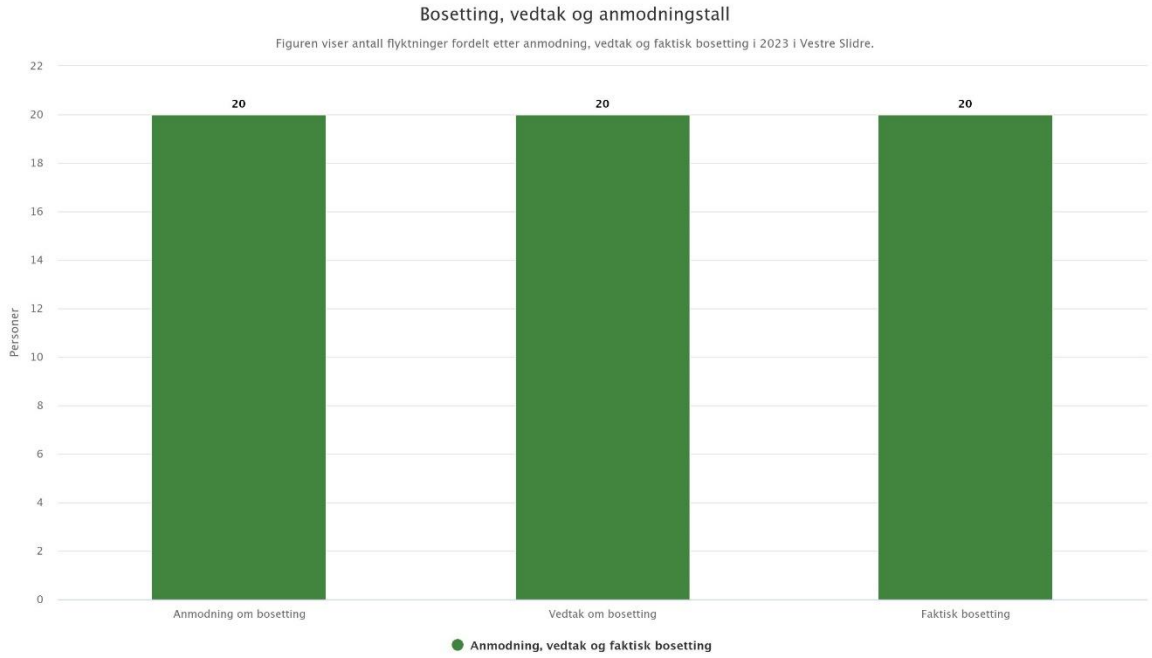

Kjelde: IMDi

Figur 11: Opprinnelsesland innvandrarar i Vestre Slidre, 2023

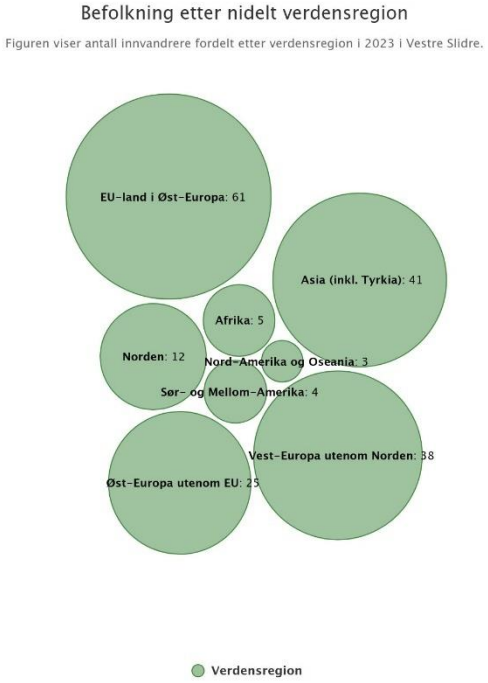

Kjelde: IMDi

2 OPPVEKST- OG LEVEKÅRSFORHOLD

2.1 Inntekt

Figur 12: Vedvarande låginntekt (husholdningar med barn 0-17 år)

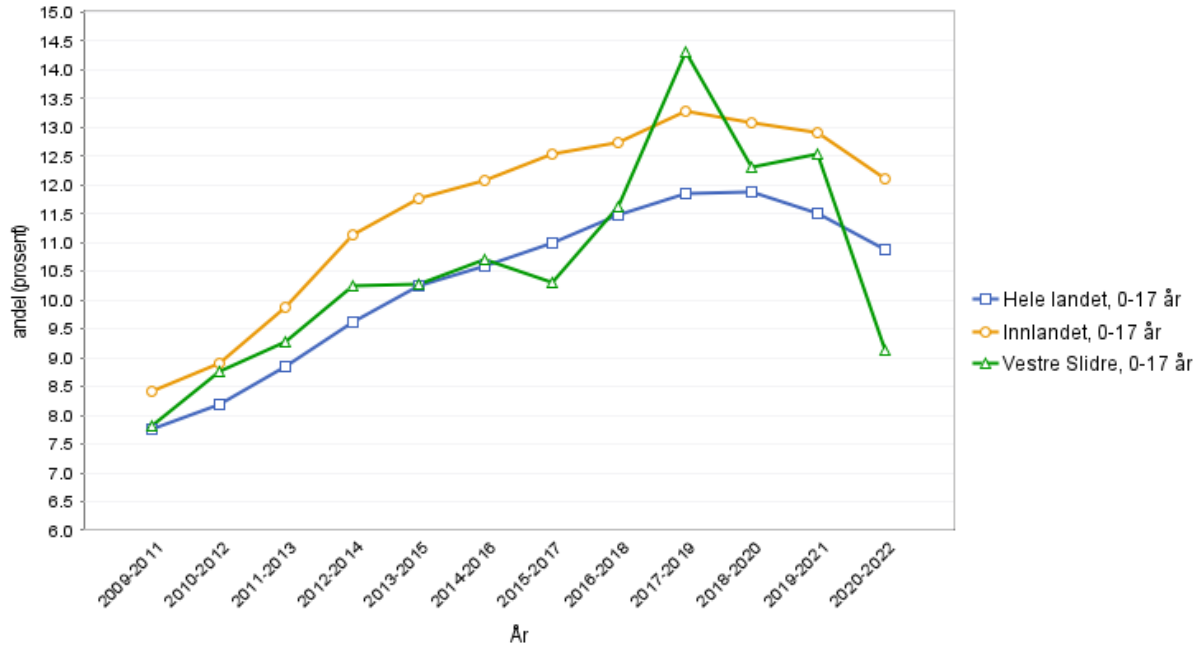

Kjelde: Kommunehelsa statistikkbank (folkehelseinstituttet)

Figur 13: Vedvarande låginntekt etter bakgrunn i Vestre Slidre kommune

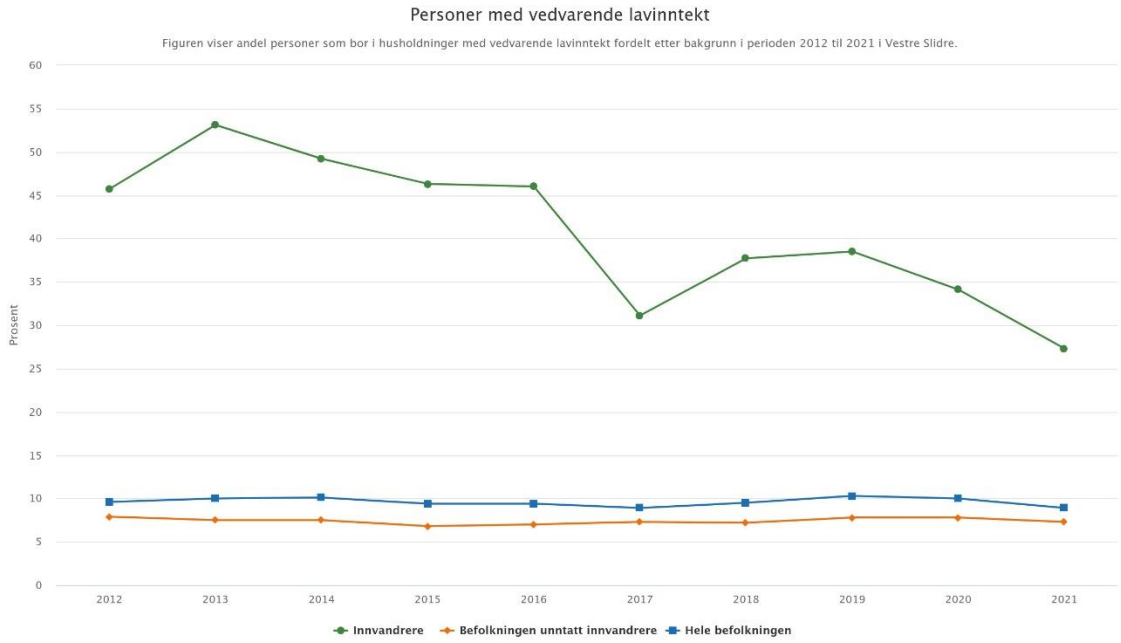

Kjelde: IMDi

2.2 Boforhold

Figur 14: Tal barn og unge (0-17år) som bur trongt

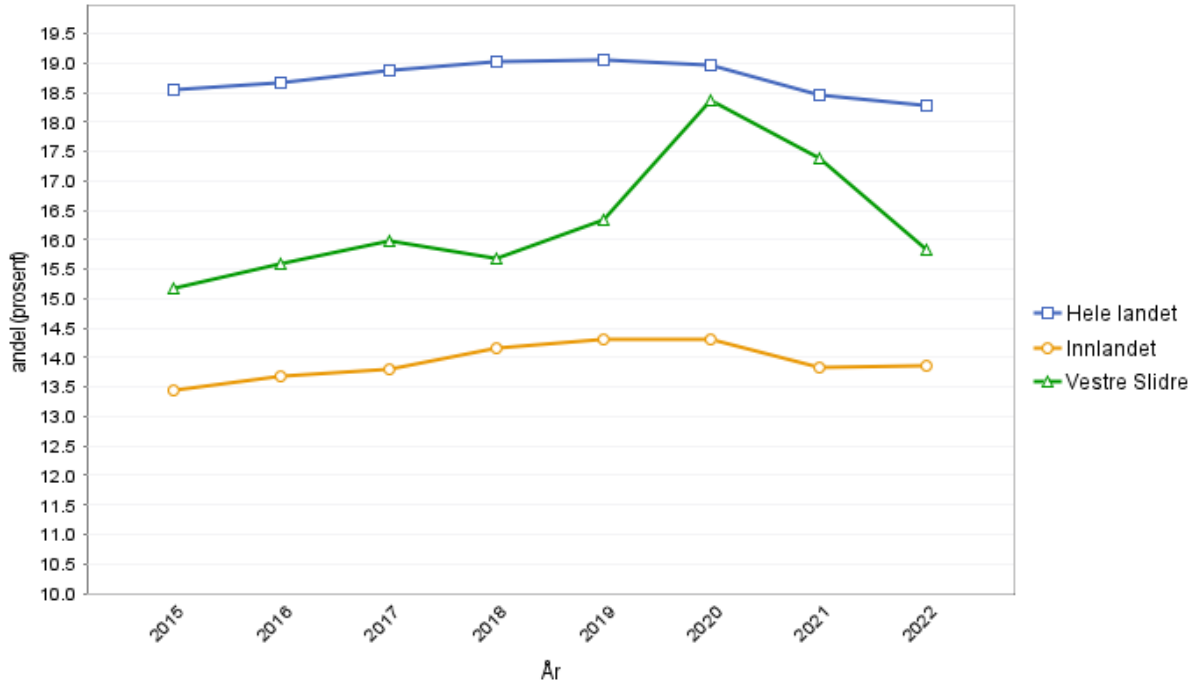

Kjelde: Kommunehelsa statistikkbank (folkehelseinstituttet)

Figur 15: Eigarstatus bustad: leiar bustad (45 år +)

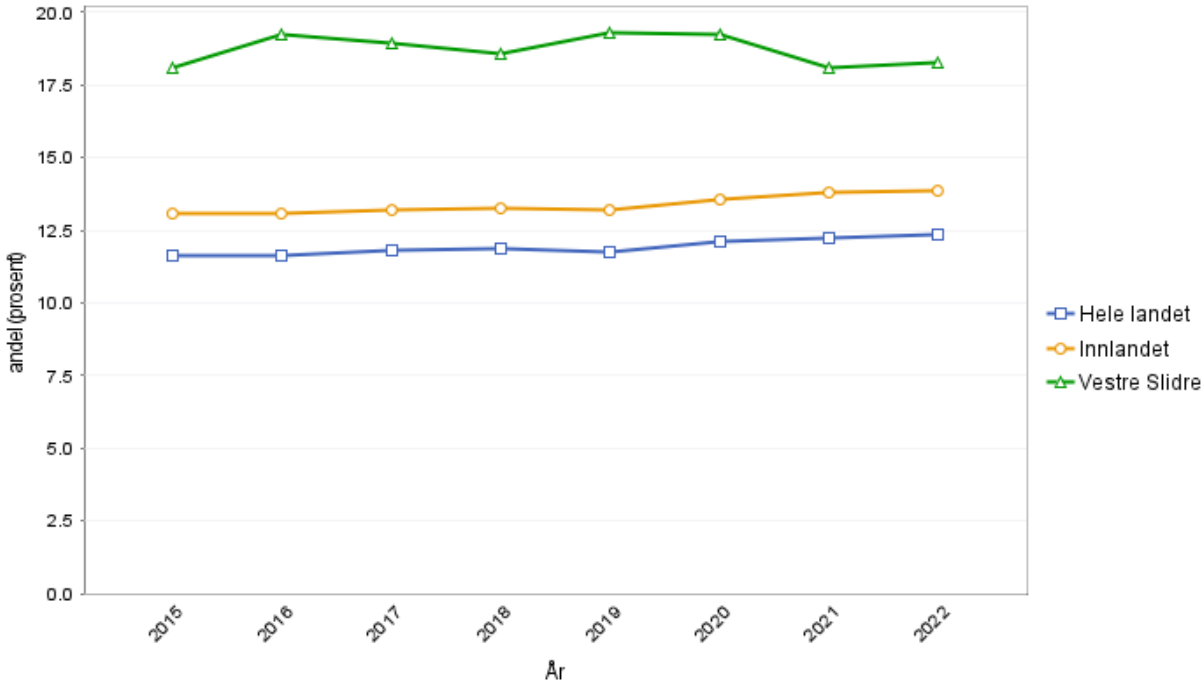

Kjelde: Kommunehelsa statistikkbank (folkehelseinstituttet)

2.3 Utdanningsforhold

Figur 16: Gjennomføring i vidaregåande opplæring i Valdres

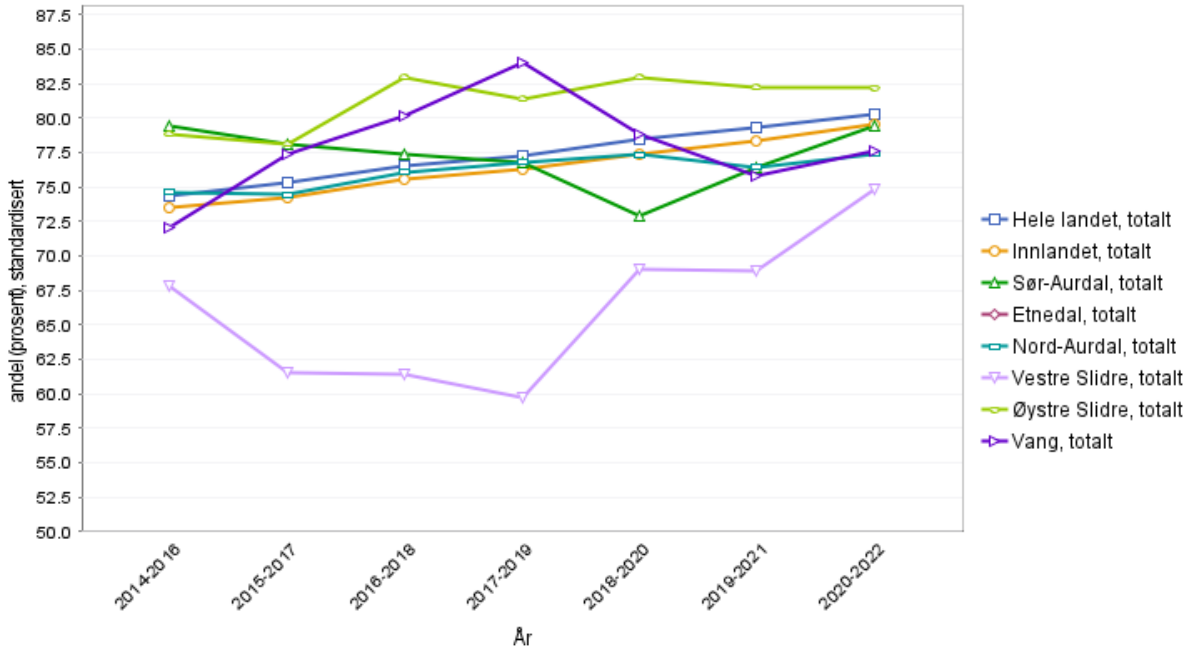

Kjelde: Kommunehelsa statistikkbank (folkehelseinstituttet)

Figur 17: Andel personar over 25 år med høgskule/universitet som høgaste fullførte utdanning, Valdreskommunane, i prosent

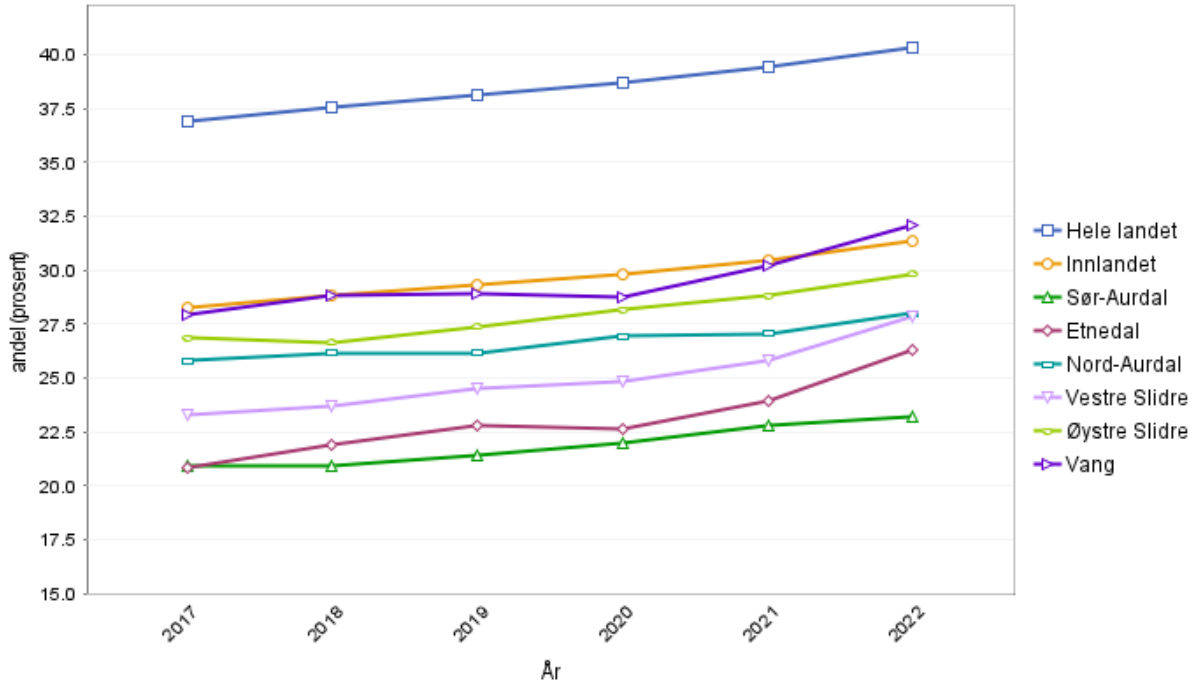

Kjelde: Kommunehelsa statistikkbank (folkehelseinstituttet)

Figur 18: Høgaste fullførte utdanningsnivå, i prosent

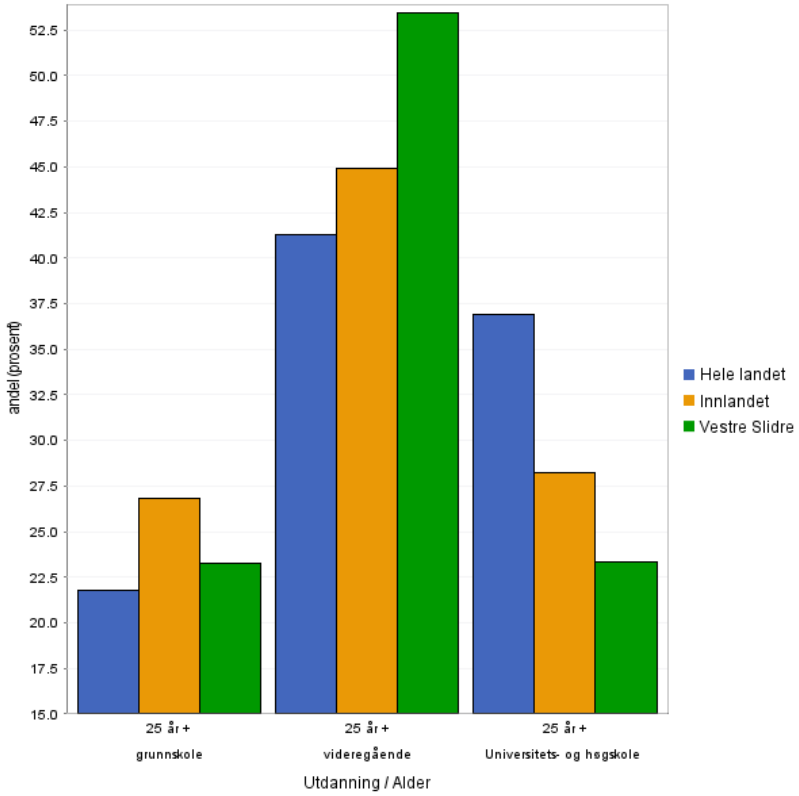

Kjelde: Kommunehelsa statistikkbank (folkehelseinstituttet)

2.4 Arbeidsforhold

Figur 19: Sysselsetjing i Vestre Slidre etter næring

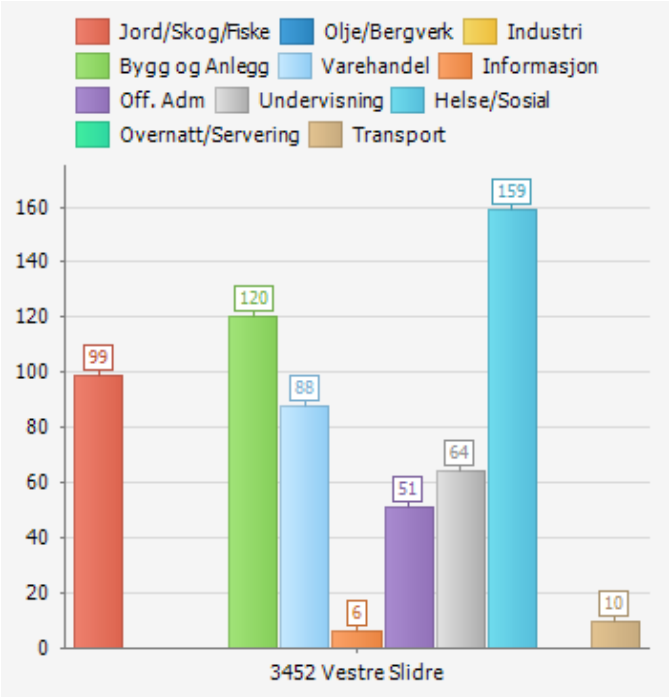

Kjelde: Kommuneprofilen.no

Figur 20: Tal på helt arbeidsledige etter månad, 2016-2023 i prosent, Vestre Slidre kommune

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
M01	1,3	0,8	1,7	2,4	1,3	3,2	1,0	1,2
M02	1,0	0,9	1,0	2,4	1,5	2,8	0,9	1,0
M03	1,0	0,9	0,8	2,4	8,6	2,4	0,7	0,8
M04	1,1	1,0	0,7	1,8	6,6	2,2	0,7	0,8
M05	1,2	0,8	0,8	1,2	4,5	2,3	0,8	0,9
M06	1,4	0,9	0,7	1,7	2,6	1,7	1,0	1,0
M07	1,3	0,9	0,6	1,8	2,7	1,3	1,1	1,2
M08	1,8	1,0	0,9	1,7	2,1	1,4	1,4	0,8
M09	1,7	1,2	0,5	1,4	1,8	1,0	1,3	0,5
M10	1,5	1,4	1,0	1,4	1,6	1,0	1,4	0,3
M11	1,3	1,2	1,2	1,0	2,6	1,0	1,4	0,3
M12	1,1	1,1	1,6	1,1	3,0	1,0	1,2	0,8

M01 = Januar osv

Kjelde: Kommuneprofilen.no

Figur 21: Utanforskap: utanfor arbeid, utdanning og opplæring, 15-29 år

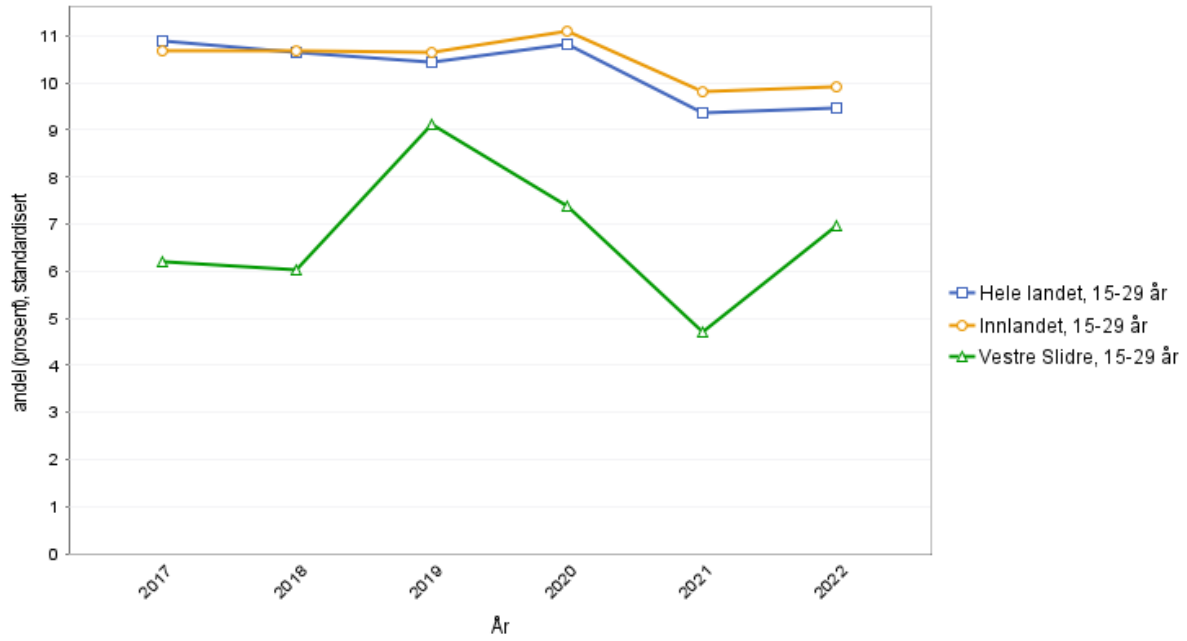

Kjelde: Kommunehelsa statistikkbank (folkehelseinstitutttet)

Figur 22: Tal på inn- og utpendlarar i prosent

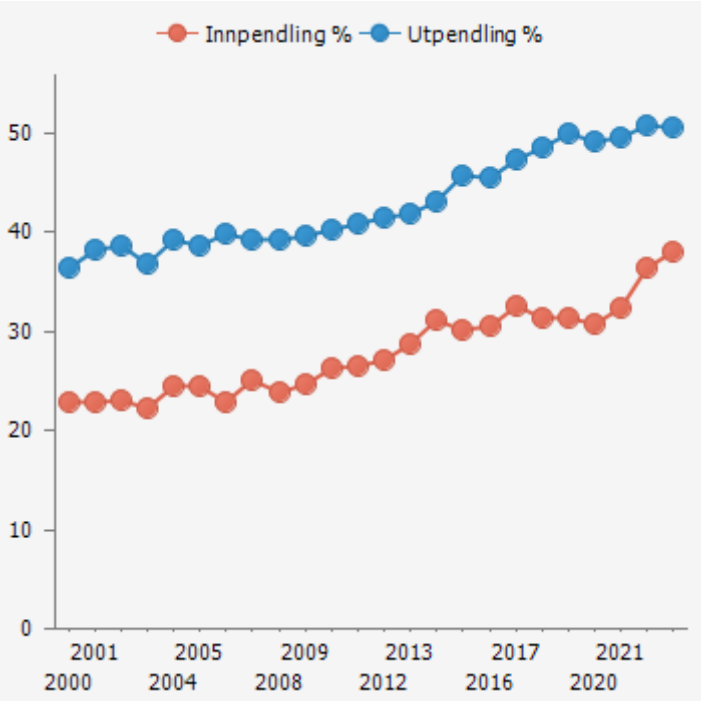

Kjelde: Kommuneprofilen.no

Figur 23: Legemeldt sjukefråvær fordelt etter kjønn, Vestre Slidre kommune

12448: Legemeldt sykefravær for lønnstakere (prosent), etter kjønn og kvartal (u). Vestre Slidre, 16-69 år, Lønnstakere med legemeldt sykefravær i prosent av lønnstakere i alt.

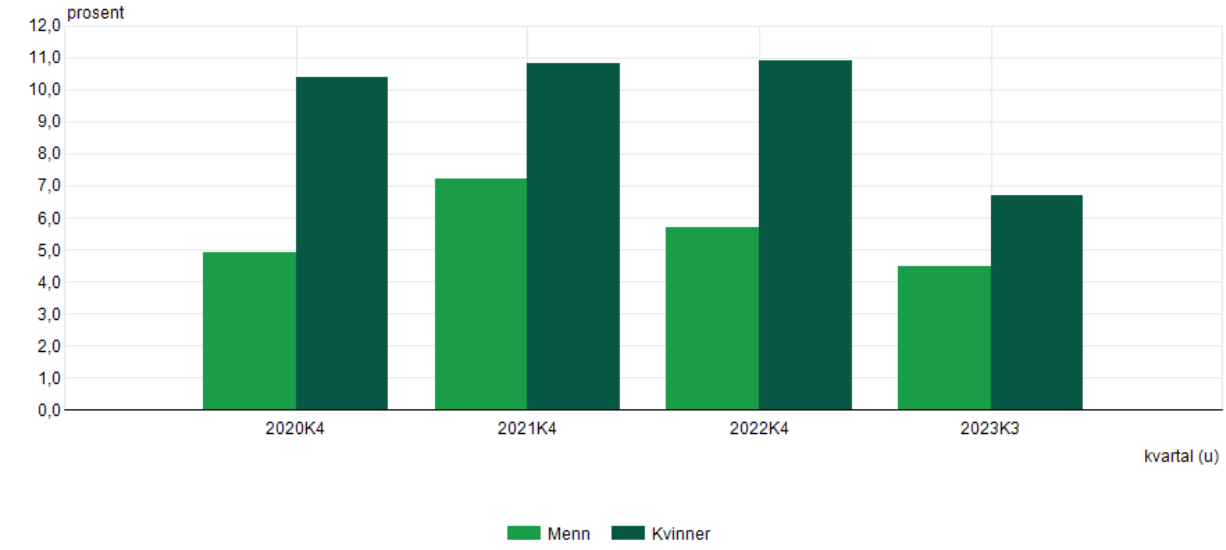

Kilde: Statistisk sentralbyrå

3 FYSISK, BIOLOGISK, KJEMISK OG SOSIALT MILJØ

3.1 Vasskvalitet

Figur 24: Drikkevassforsyning i prosent

		År	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Geografi	Parameter							
Hele landet	leveringsstabilitet		94,2	92,7	90,6	92,2	91,3	93,8
Innlandet	leveringsstabilitet		96,9	92,9	95,3	91,9	76,0	93,4
Vestre Slidre	leveringsstabilitet		100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Kjelde: Kommunehelsa statistikkbank (folkehelseinstituttet)

Figur 25: Kommunalt drikkevatn: Kvalitet

År	2021			2022		
Parameter	E.coli / Int enterok	pH	Lukt/smak	E.coli / Int enterok	pH	Lukt/smak
Holden VBA	0	7,4	Normal	0	7,4	Normal
Vaset VBA	0	7,5	Normal	0	7,4	Normal

Kjelde: Vestre Slidre kommune

Figur 26: Andel personar tilknytt kommunalt vassverk i Vestre Slidre kommune

	Tal	Tal som er det kommunale drikkevassystemet
Hus og garder	965	284
Hytter og stølar	3180	1026

Kjelde: Vestre Slidre kommune

Figur 27: Andel personar tilknytt kommunalt vassverk

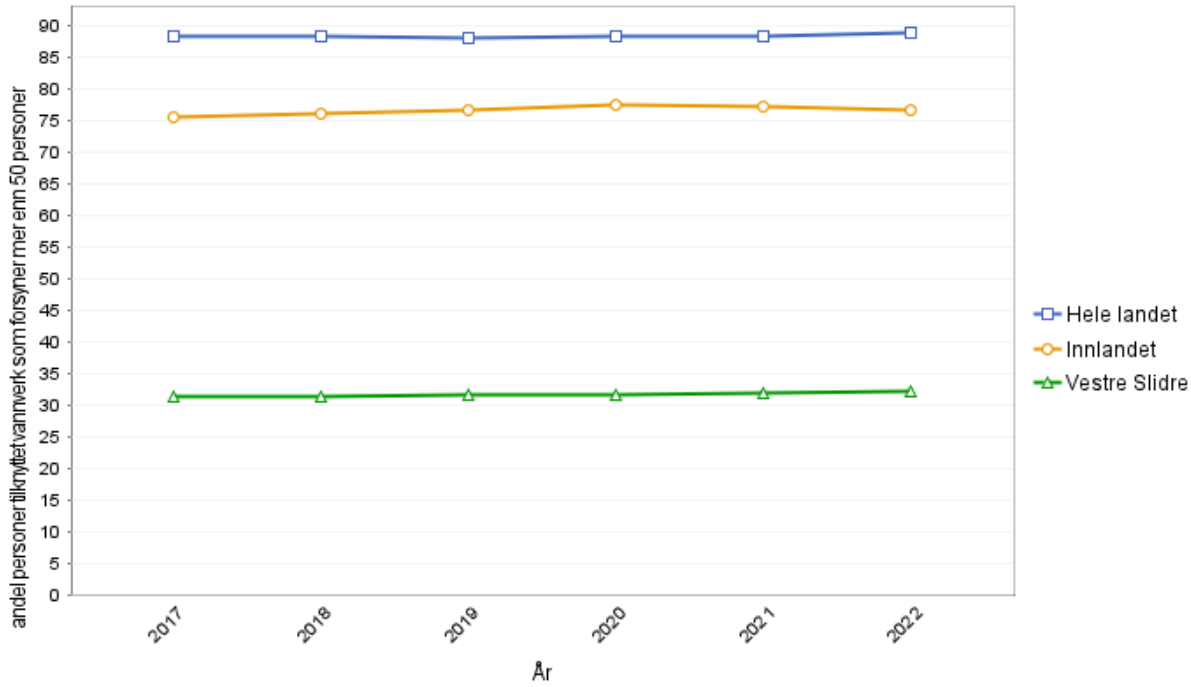

Kjelde: Kommunehelsa statistikkbank

3.2 Støy

Figur 28: Støysoner for riks- og fylkesvegar i Vestre Slidre kommune

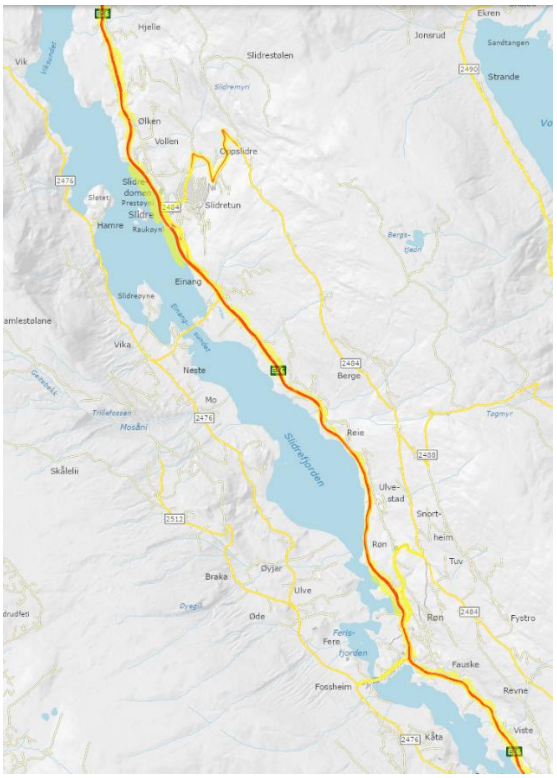

Kjelde: Støysoner for riks og fylkesveger (arcgis.com)

3.3 Nærmiljø

Figur 29: Tilbod for ungdom i nærmiljøet

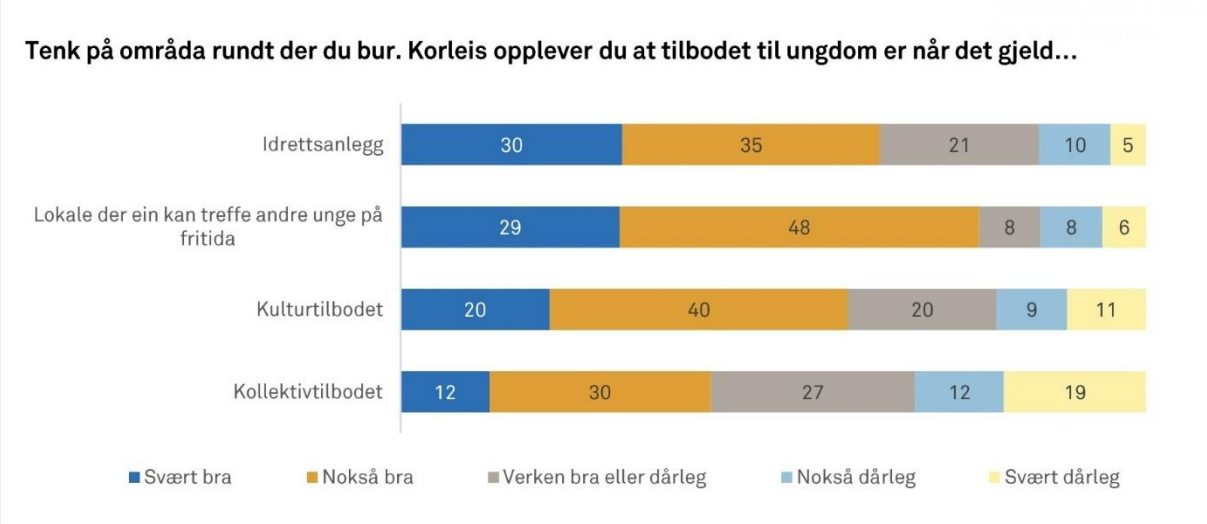

Kjelde: Ungdata 2021

Figur 30: Andel som opplev at gang- og sykkelvegar er godt eller svært godt utbygde

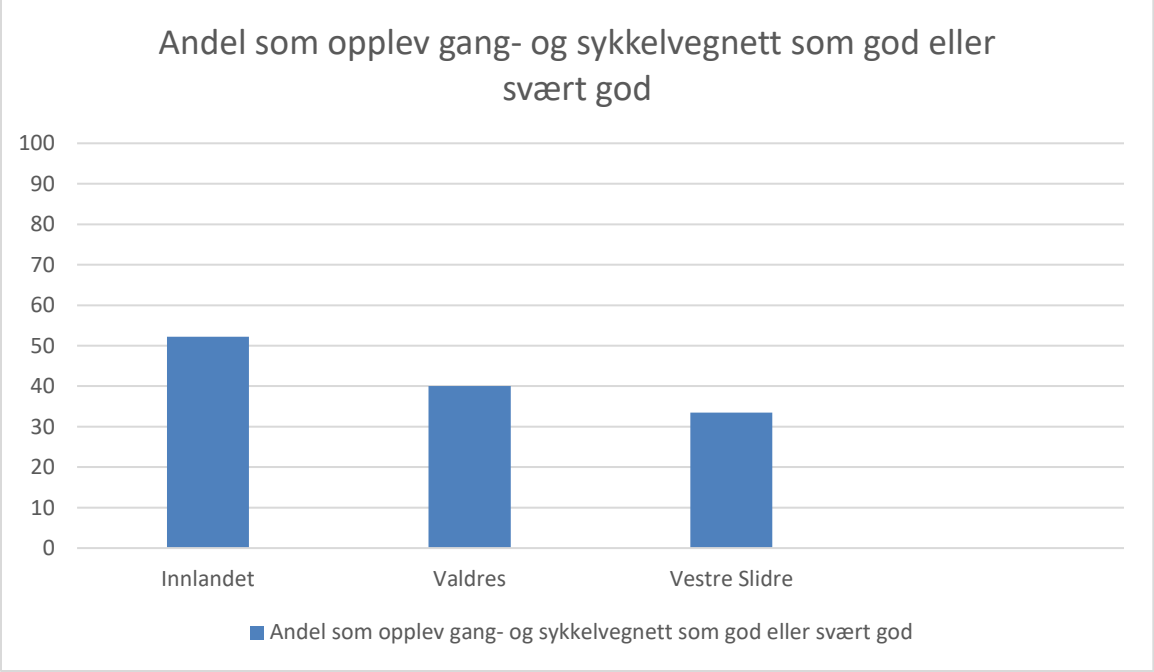

Kjelde: Innlandsstatistikk

Figur 31: Tal på barn og unge som nyttar kulturskuletilbodet i Vestre Slidre

	Barn 6-15 år i kommunens kulturskole (prosent)			
	2020	2021	2022	2023
3452 Vestre Slidre	46,8	48,6	47,3	47,1

12061: Kommunale kulturskoler, etter region, statistikkvariabel og år

Kjelde: SSB

Figur 32: Tal på ungdomar frå Vestre Slidre som deltek på organiserte fritidsaktivitetar

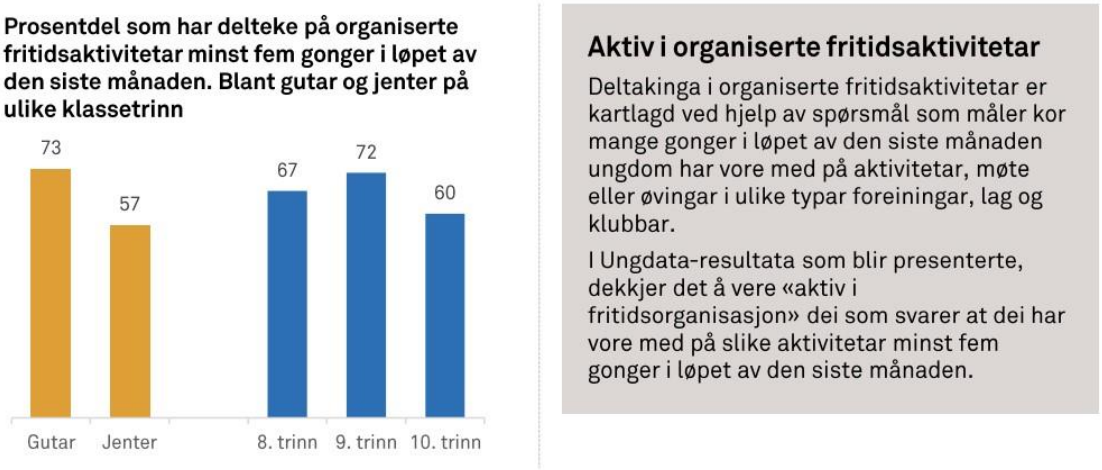

Kjelde: ungdata

3.4 Sosiale miljøfaktorar

Figur 33: Trivsel på skulen (10. trinn)

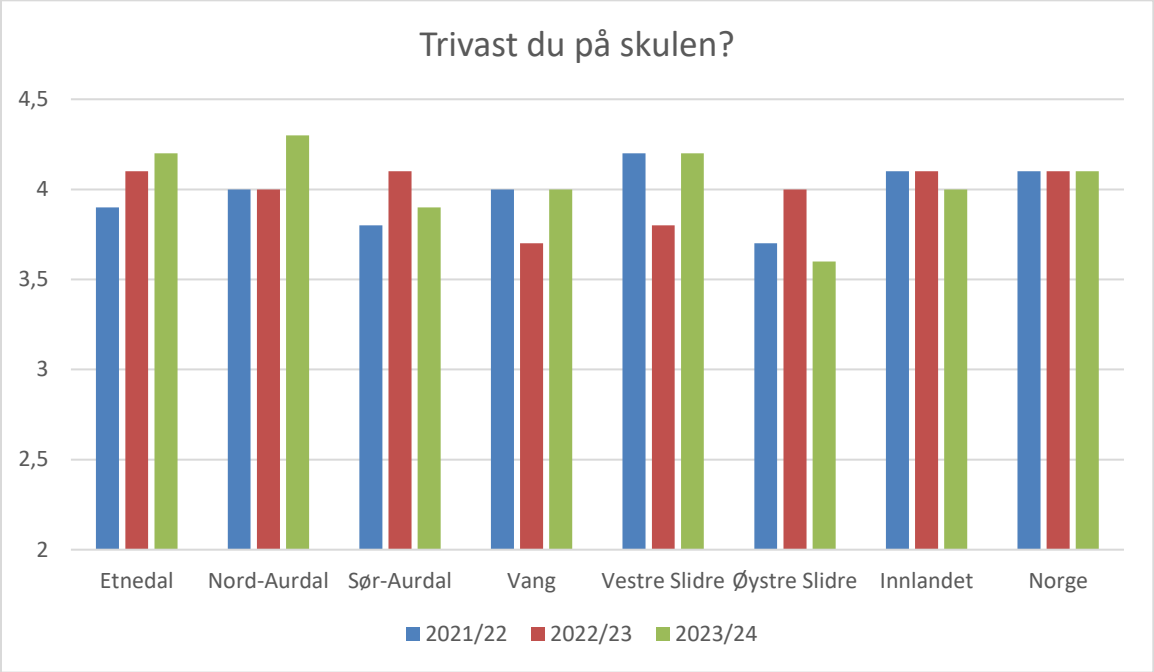

Kjelde: Kommunehelsa statistikkbank (folkehelseinstituttet)

Figur 34: Trivsel på skulen (treårige tal)

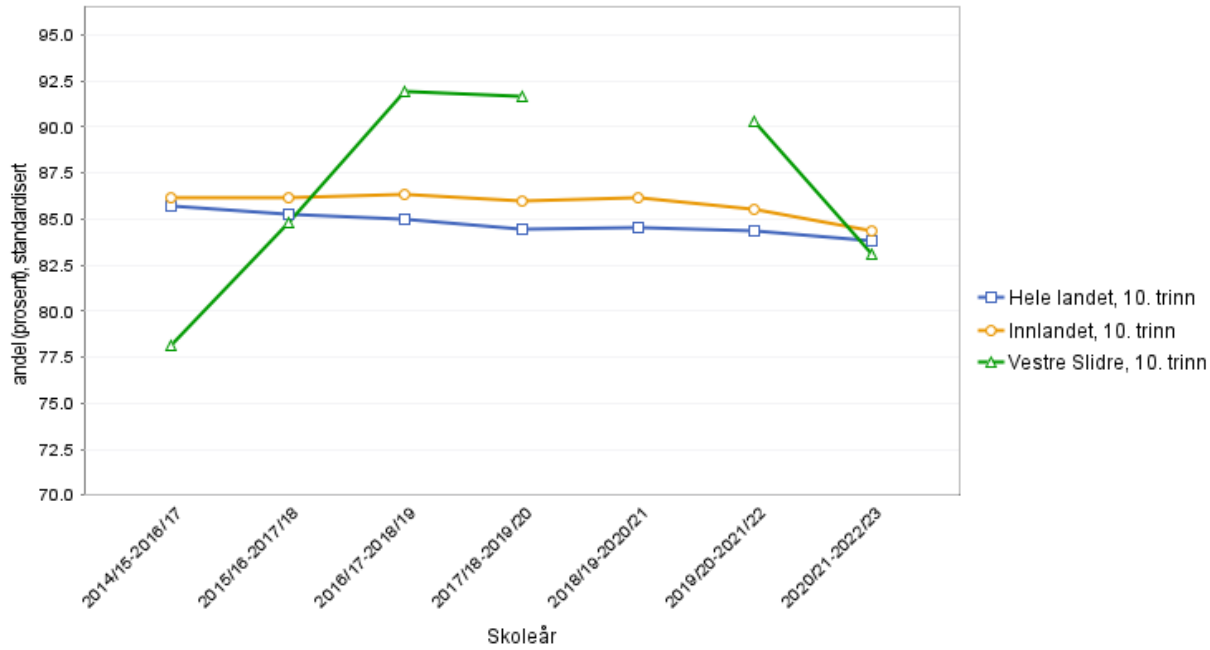

Kjelde: Kommunehelsa statistikkbank (folkehelseinstituttet)

Figur 35: Fortoleg venn

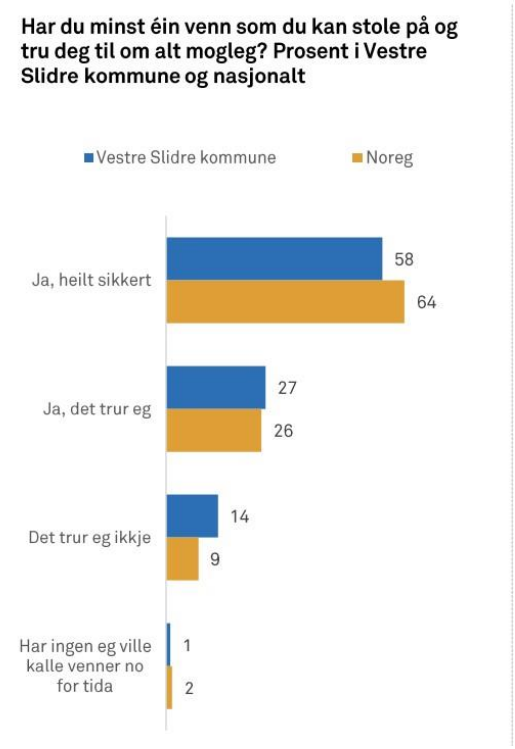

Kjelde: ungdata

Figur 36: Mobbing på skulen

Mobbing på skulen (inkluderer mobbing av andre elevar, vaksne og digital mobbing)			
	2021/22	2022/23	2023/24
Etnedal	*	*	0
Nord-Aurdal	0	*	10
Sør-Aurdal	*	*	*
Vang	*	0	*
Vestre-Slidre	*	*	0
Øystre Slidre	*	*	26,9
Innlandet	5,6	7,7	10,1
Norge	5,7	7,4	10,9

Kjelde: Udir

4 SKADAR OG ULYKKER

4.1 Sjukehusinnleggingar etter ulykker inkl. hoftebrodd

Figur 37: Sjukehusinnleggingar (ulykker og hoftebrodd)

	År	2010-2012	2011-2013	2012-2014	2013-2015	2014-2016	2015-2017
Geografi	Sykdomsgruppe						
Hele landet	Skader (S00-T78)	14,2	14,2	14,0	13,9	13,7	13,7
	Hoftebrudd (S72.0-S72.2)	1,9	1,9	1,8	1,8	1,8	1,8
Innlandet	Skader (S00-T78)	14,1	14,1	14,1	14,2	14,2	14,2
	Hoftebrudd (S72.0-S72.2)	2,0	2,0	2,0	2,0	1,9	1,9
Vestre Slidre	Skader (S00-T78)	14,0	13,4	13,3	14,8	14,6	13,2
	Hoftebrudd (S72.0-S72.2)	1,9	1,7	1,8	2,4	2,4	2,5

Kjelde: Kommunehelsa statistikkbank

4.2 Trafikkulykker

Figur 38: drepne og skadde i vegtrafikkulykker i Valdres i 2023

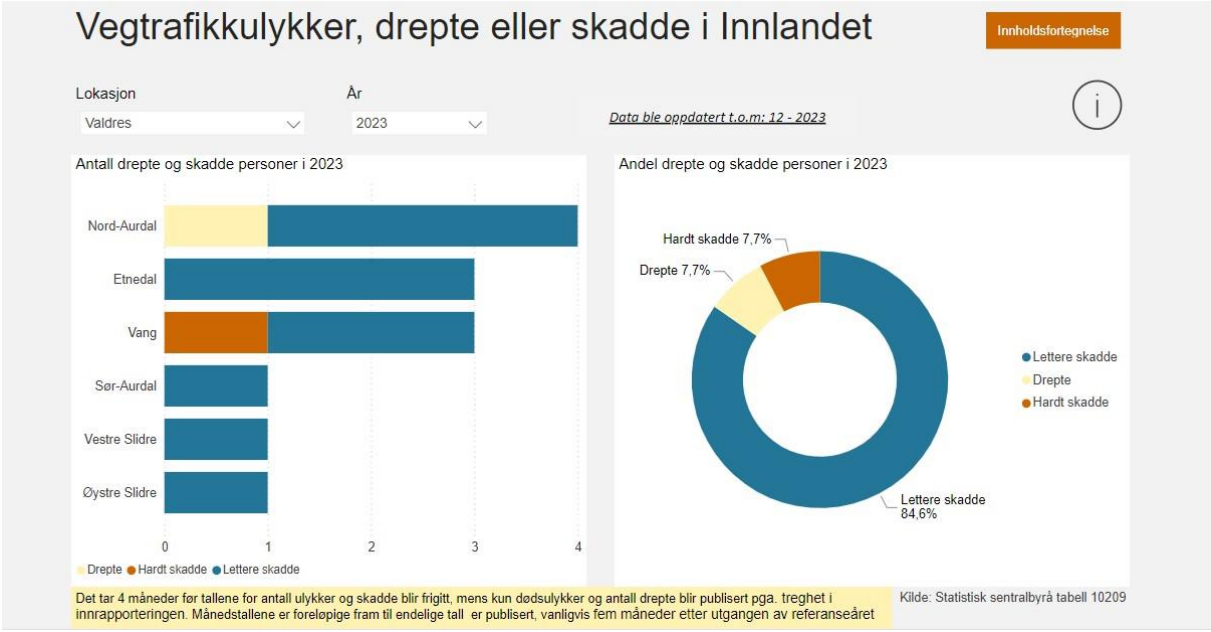

Kjelde: Innlandsstatistikk

Figur 39: drepne og skadde i vegtrafikkulykker i Valdres i perioden 2010-2023

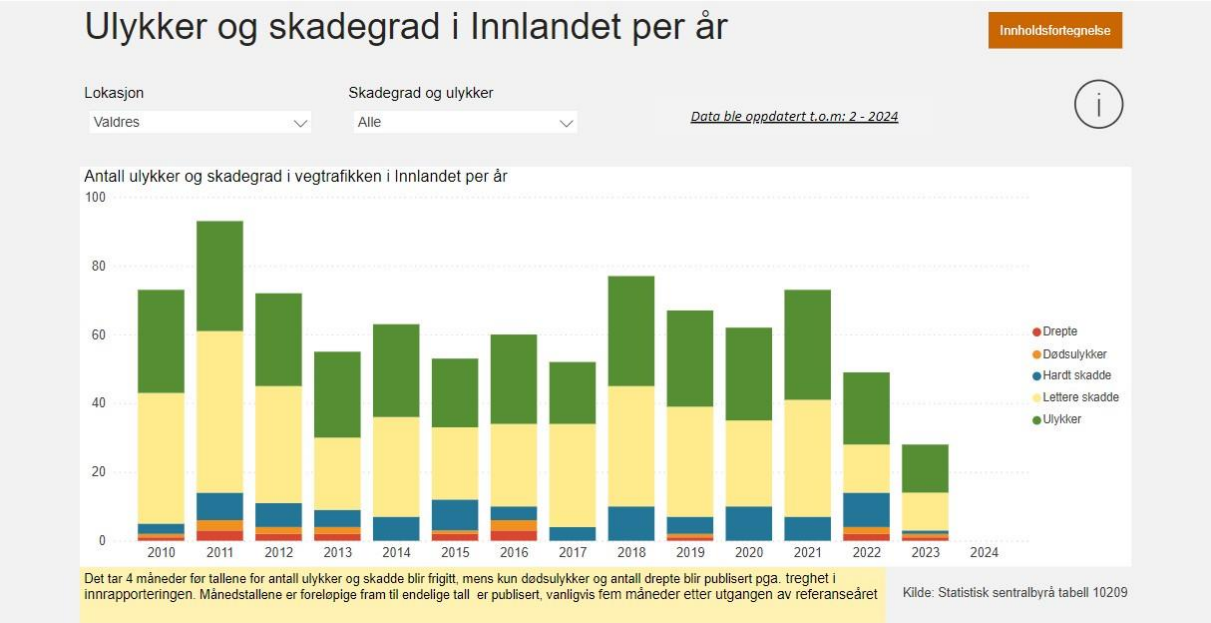

Kjelde: Innlandsstatistikk

5 HELSERELATERT ÅTFERD

5.1 Fysisk aktivitet

Figur 40: Fysisk aktivitet på vekebasis (vaksne): Innlandet og Vestre Slidre

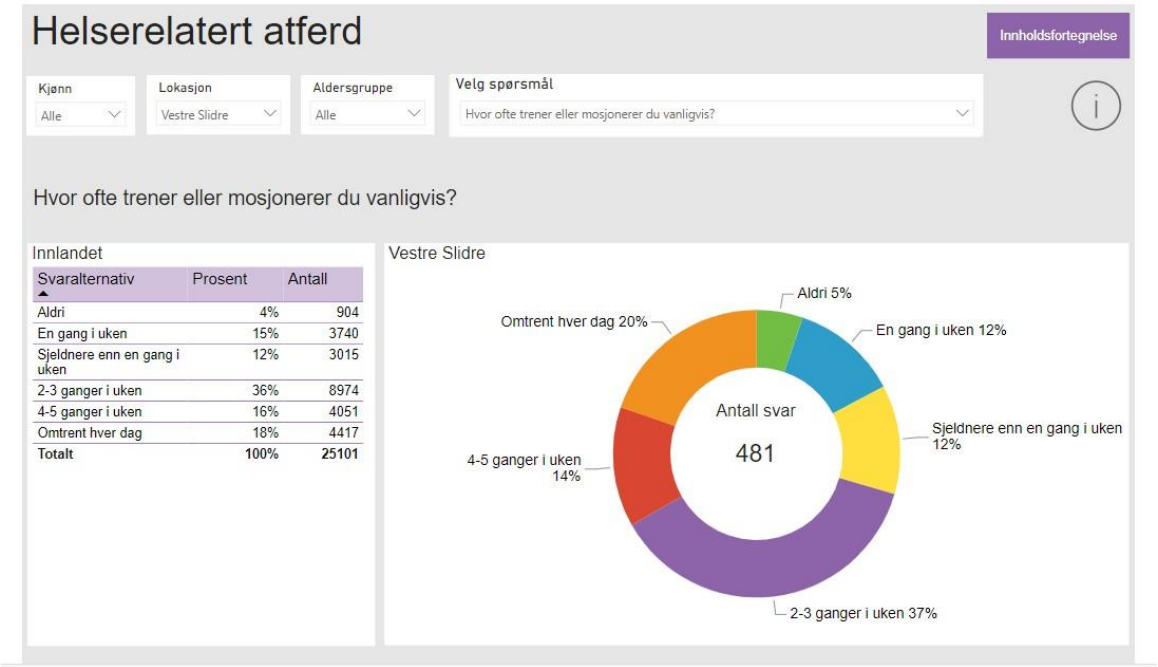

Kjelde: Innlandsstatistikk

Figur 41: Fysisk aktivitet på vekebasis: ungdomar

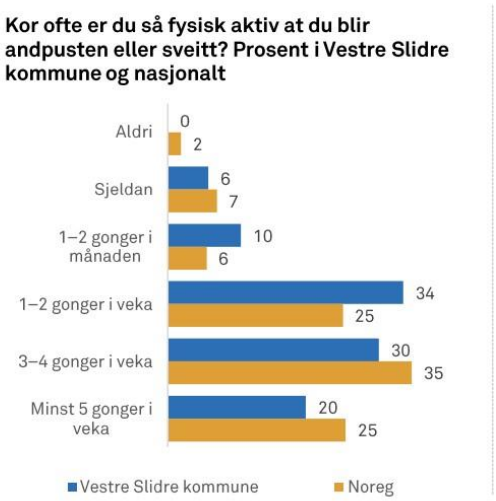

Kjelde: Ungdata

5.2 Kosthald og ernæring

Figur 42: Inntak av frukt, bær, grønsaker og fisk

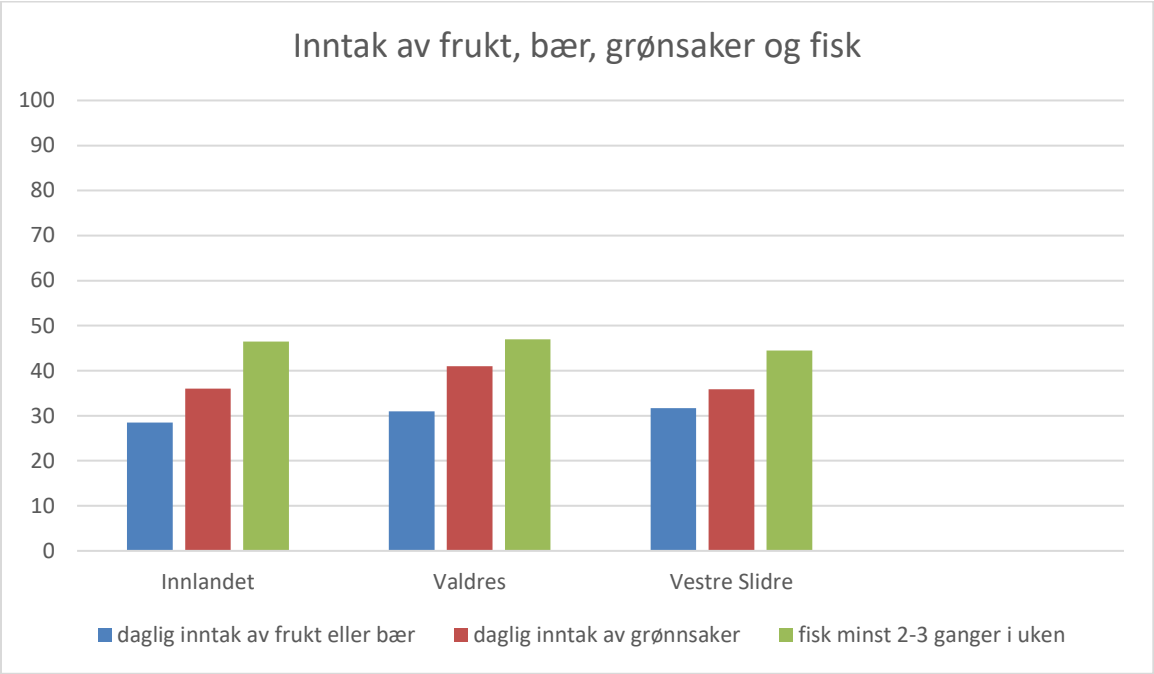

Kjelde Innlandsstatistikk

Figur 43: Inntak av frukost, lunsj, grønsaker, frukt og bær hos ungdomar

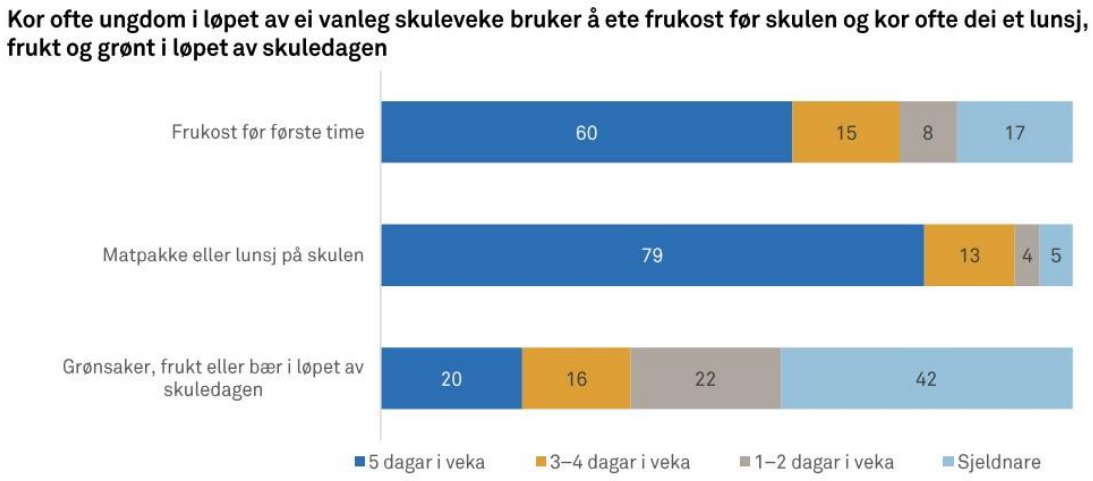

Kjelde: Ungdata

5.3 Bruk av tobakk og rusmidlar

Figur 44: Bruk av rusmiddel, vaksne

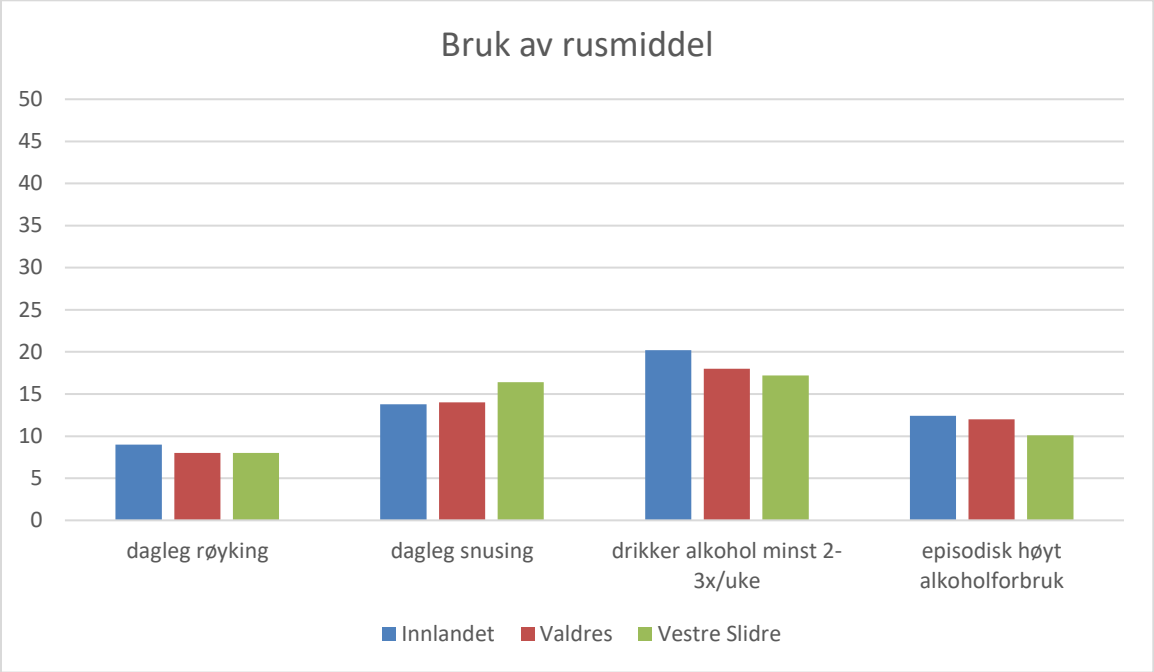

Kjelde: Innlandsstatistikk

Figur 45: Alkoholkonsum blant ungdomar (8.-10. trinn)

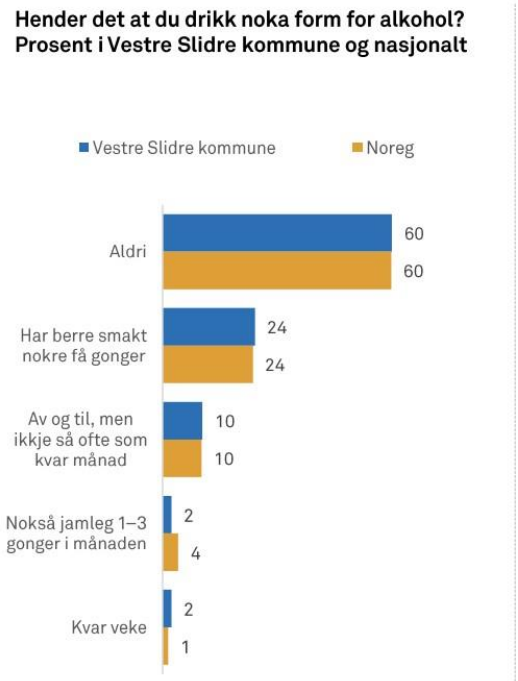

Kjelde: Ungdata

Figur 46: Bruk av hasj og marihuana blant ungdomar i prosent

Kjelde: Ungdata

Figur 47: Ungdomar i Vestre Slidre som har fått tilbod om hasj eller marihuana i prosent

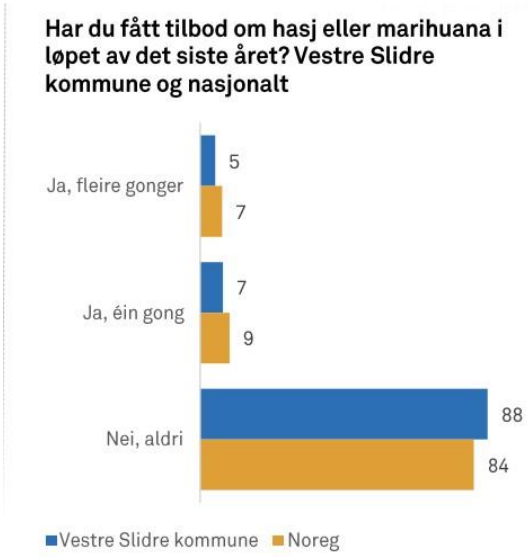

Kjelde: Ungdata

6 HELSETILSTAND

6.1 Sjølvopplevd helse

Figur 48: sjølvopplevd helse blant ungdomar

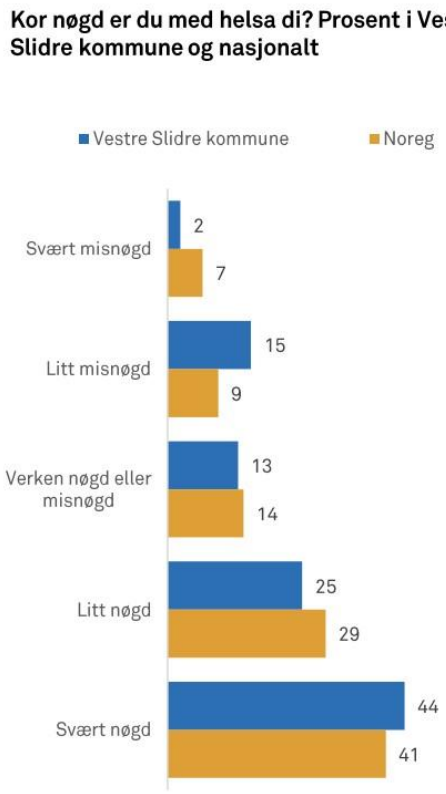

Kjelde: Ungdata 2021

Figur 49: sjølvopplevd helse blant vaksne

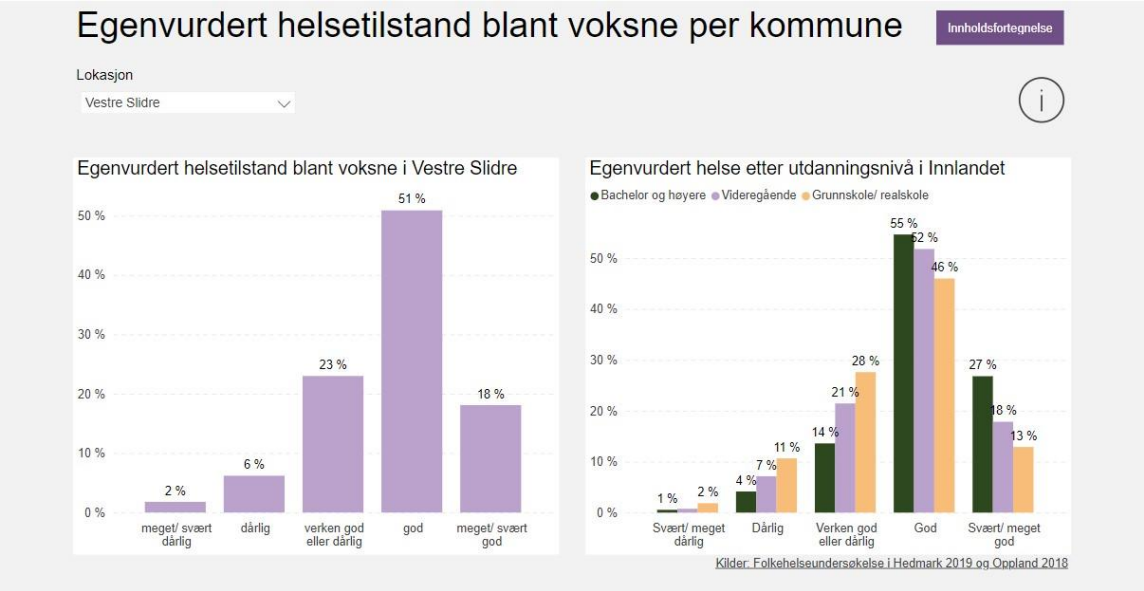

Kjelde: Innlandssstatistikk

6.2 Kroppsvekt

Figur 50: Overvekt inkl. fedme (KMI over 25), sjølvrapportert, 17 år

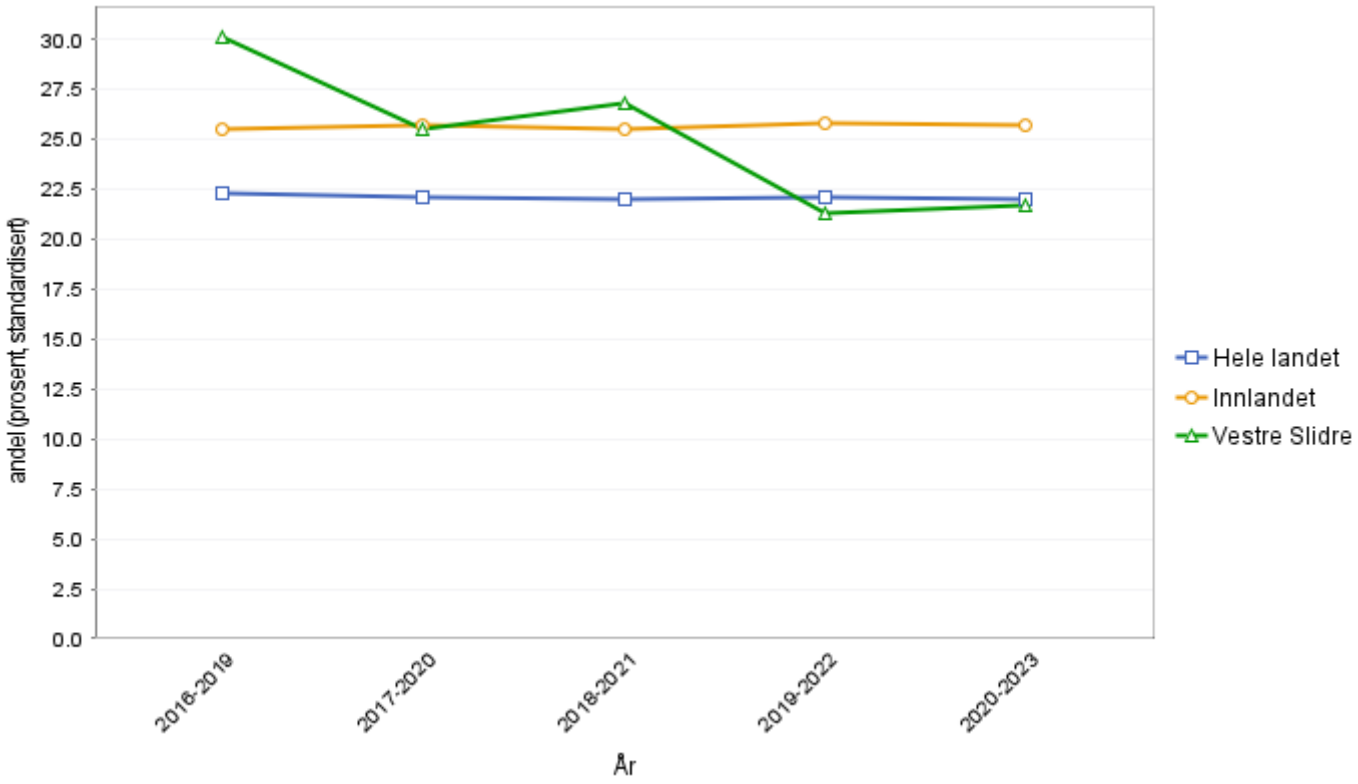

Kjelde: Kommunehelsa statistikkbank

6.3 Hjarte- og karsjukdomar

Figur 51: Tal på brukarar av primærhelsetenesta (fastlege og legevakt) 0-74 år

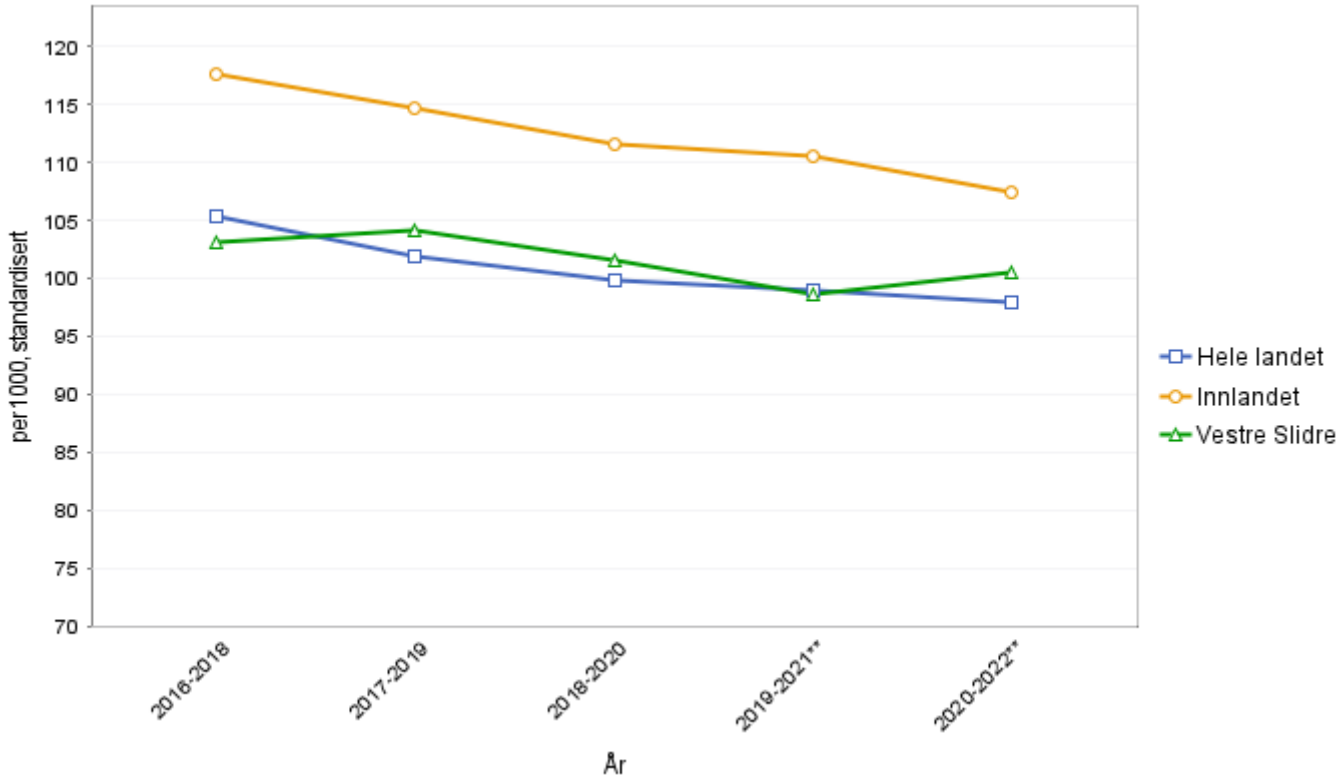

Kjelde: kommunehelsa statistikkbank

Figur 52: Tal på sjukehusinnleggingar

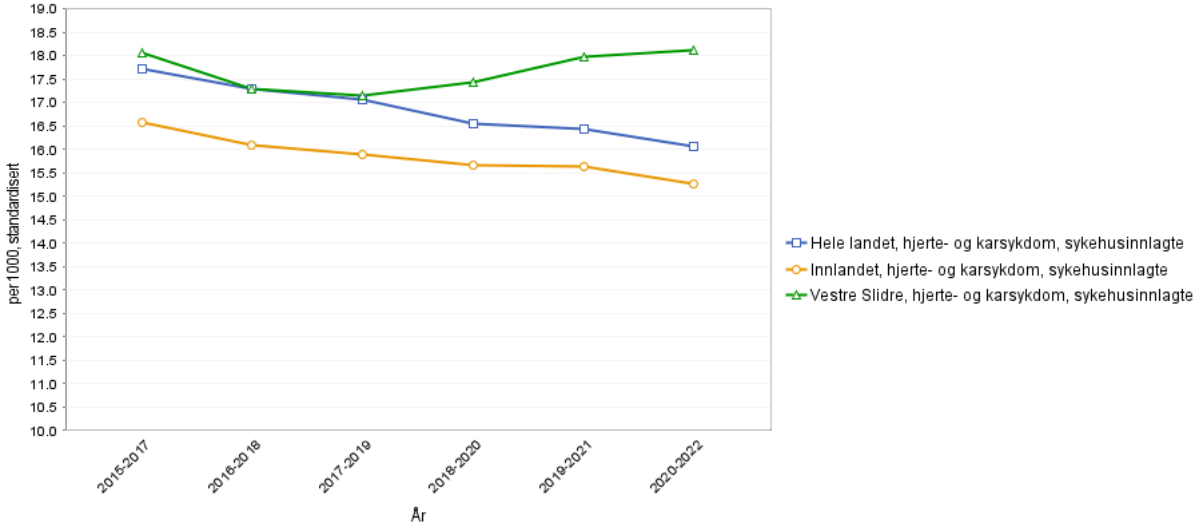

Kjelde: kommunehelsa statistikkbank

6.4 Diabetes type 2

Figur 53: Brukarar av legemidlar for diabetes type 2, 30-74 år

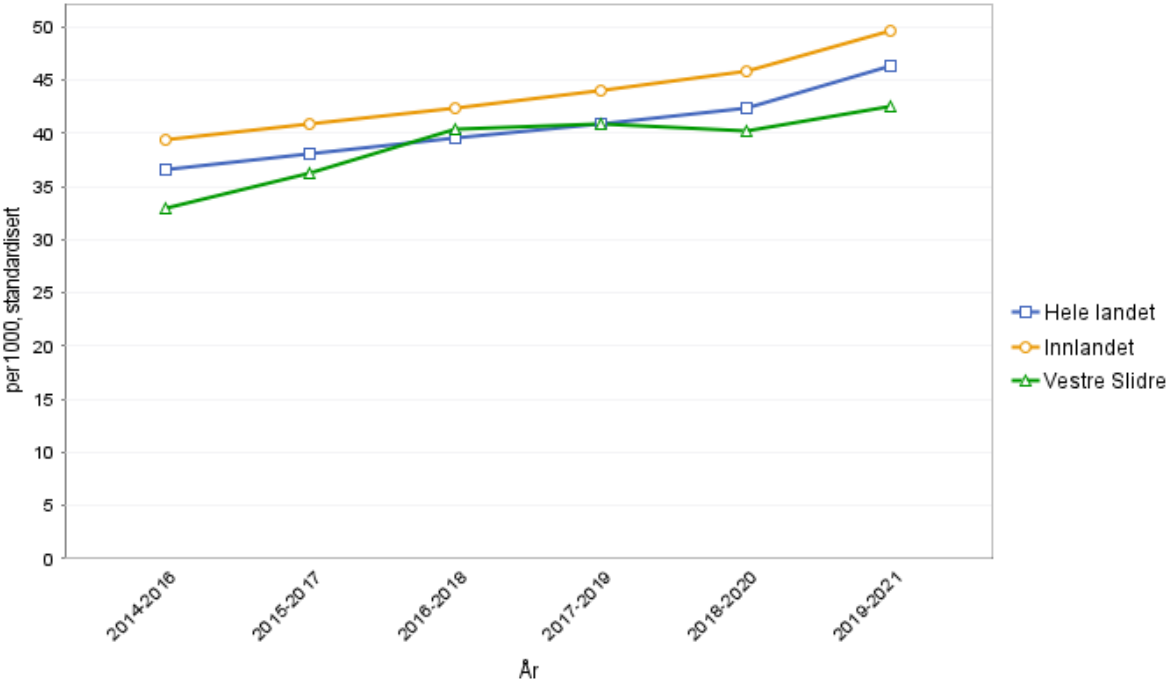

Kjelde: kommunehelsa statistikkbank

6.5 Muskel- og skjelettlidingar (kronisk smerte)

Figur 54: Bruk av primærhelsetenesta ifm muskel- og skjelettplager og -diagnosar

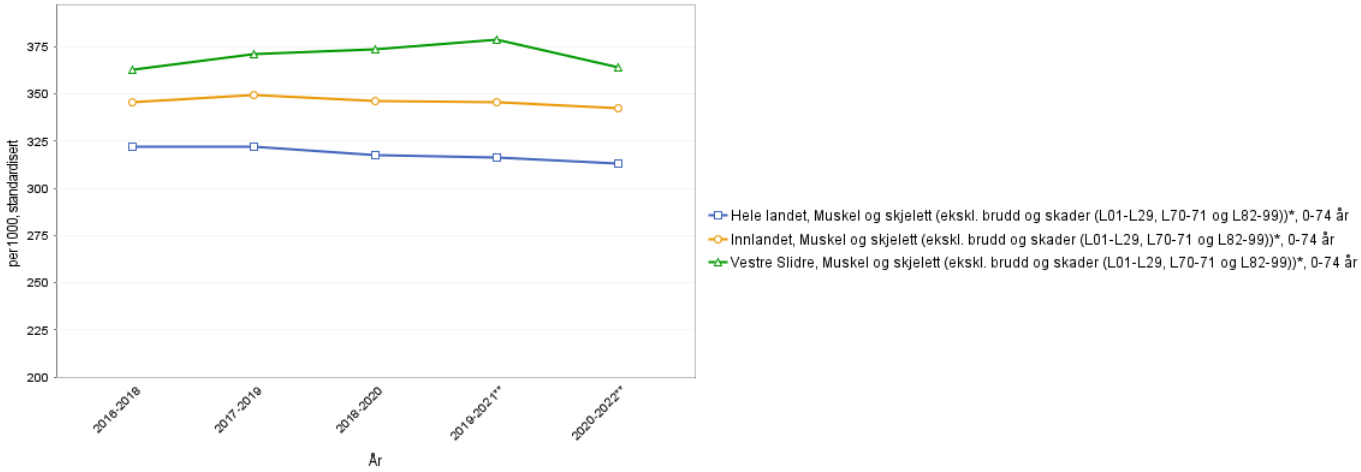

Kjelde: kommunehelsa statistikkbank

6.6 Psykisk helse

Figur 55: Psykiske symptom og lidingar: Bruk av primærhelsetenesta 15-24 år

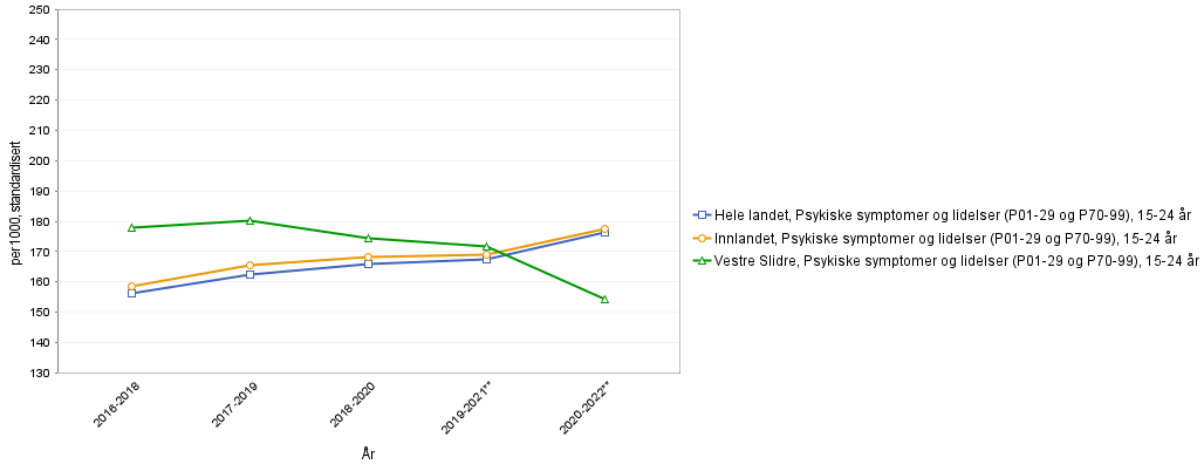

Kjelde: kommunehelsa statistikkbank

Figur 56: Psykiske symptom og lidingar: Bruk av primærhelsetenesta 25-44 år

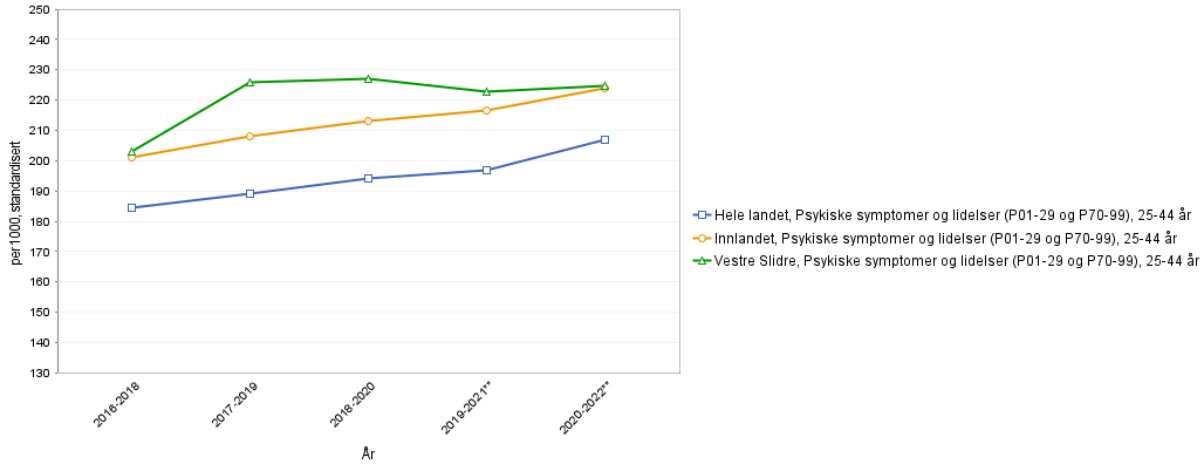

Kjelde: kommunehelsa statistikkbank

Figur 57: Psykiske symptom og lidingar: Bruk av primærhelsetenesta 45-74 år

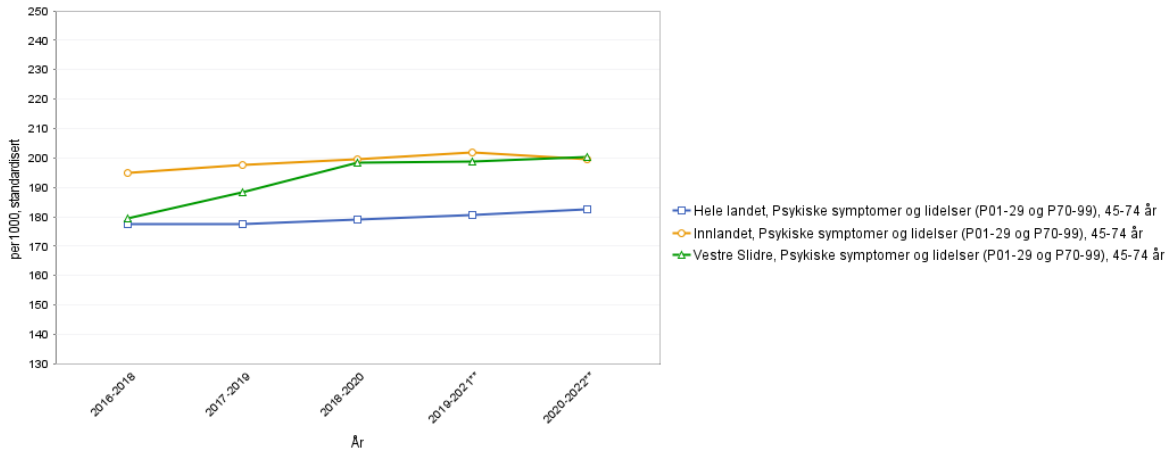

Kjelde: kommunehelsa statistikkbank

Figur 58: Ungdomar med psykiske plager dei siste sju dagane

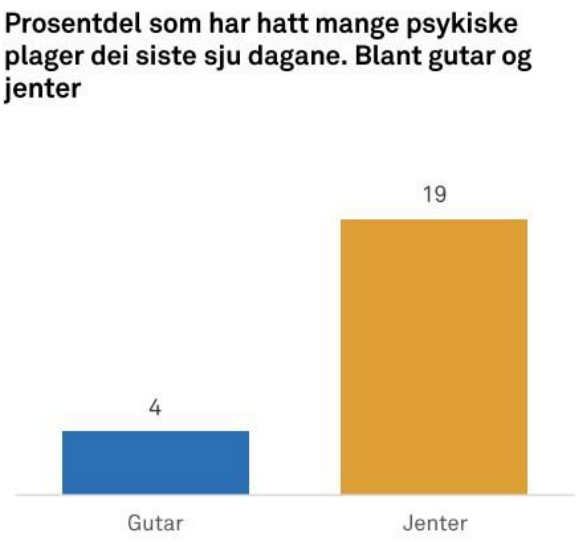

Kjelde: Ungdata 2021

Figur 59: Ungdomar med psykiske plager (tidstrend)

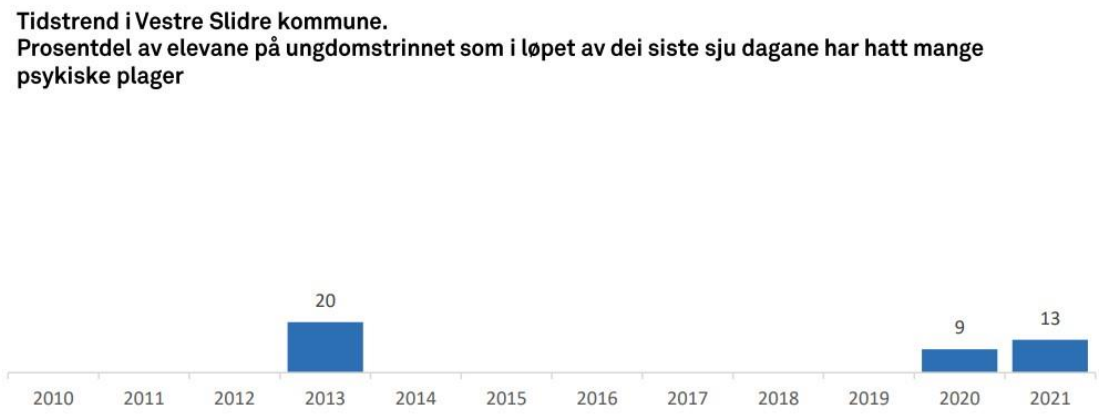

Kjelde: Ungdata 2021

Figur 60: Tilfredshet med livet, ungdom

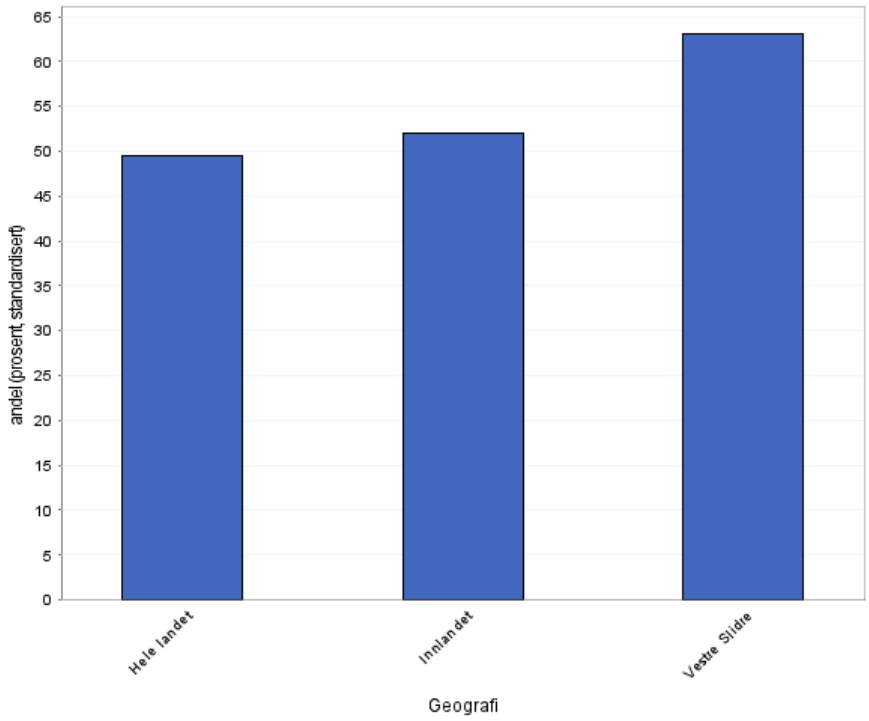

Kjelde: Ungdata 2021

6.7 Tannhelse

Figur 61: Barn og unge utan hull eller fylling

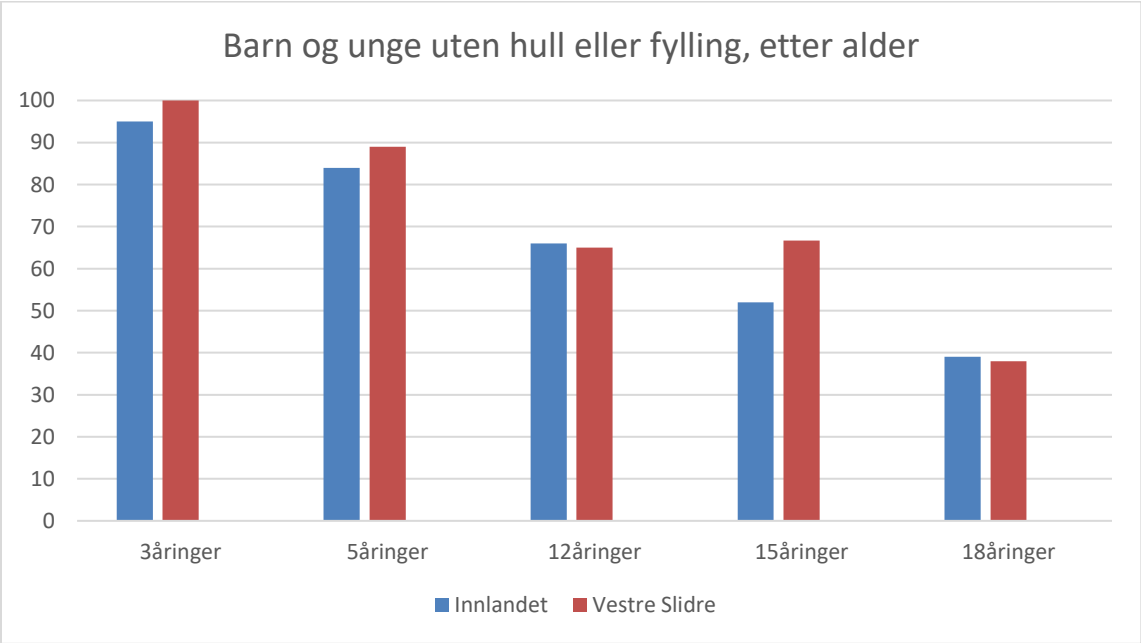

Kjelde: Innlandsstatistikk

6.8 Vaksinasjonsdekning

Figur 62: Vaksinasjonsdekning – barnevaksinasjonsprogram: 9-åringer (meslingar og kikhoste)

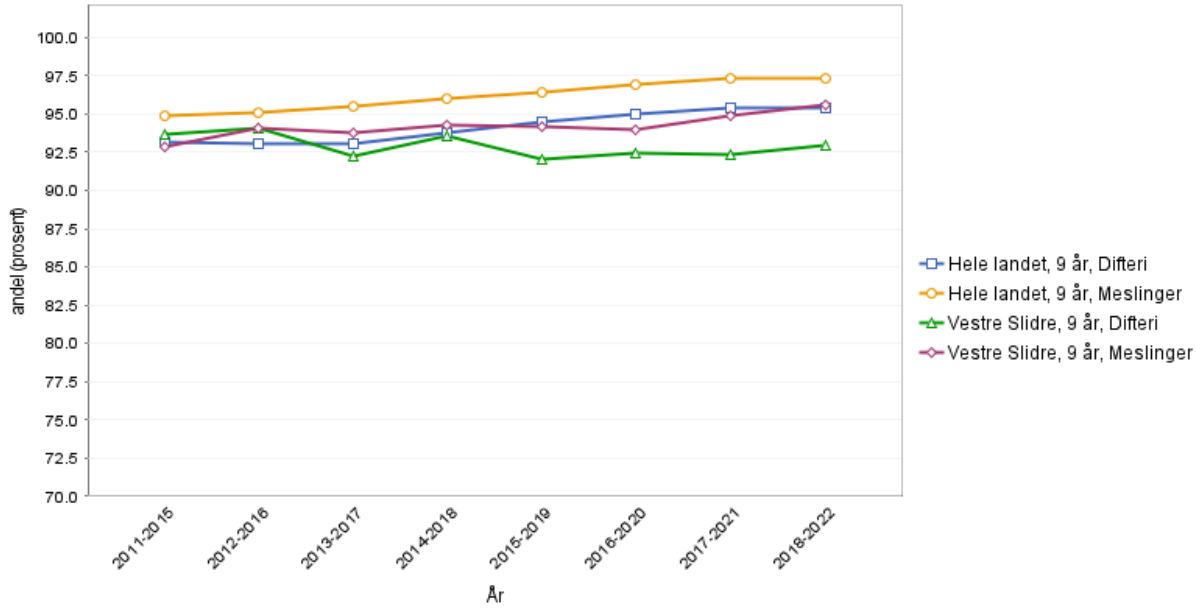

Kjelde: kommunehelsa statistikkbank

Figur 63: Vaksinasjonsdekning – barnevaksinasjonsprogram: 16-åringer (meslingar og HPV[1])

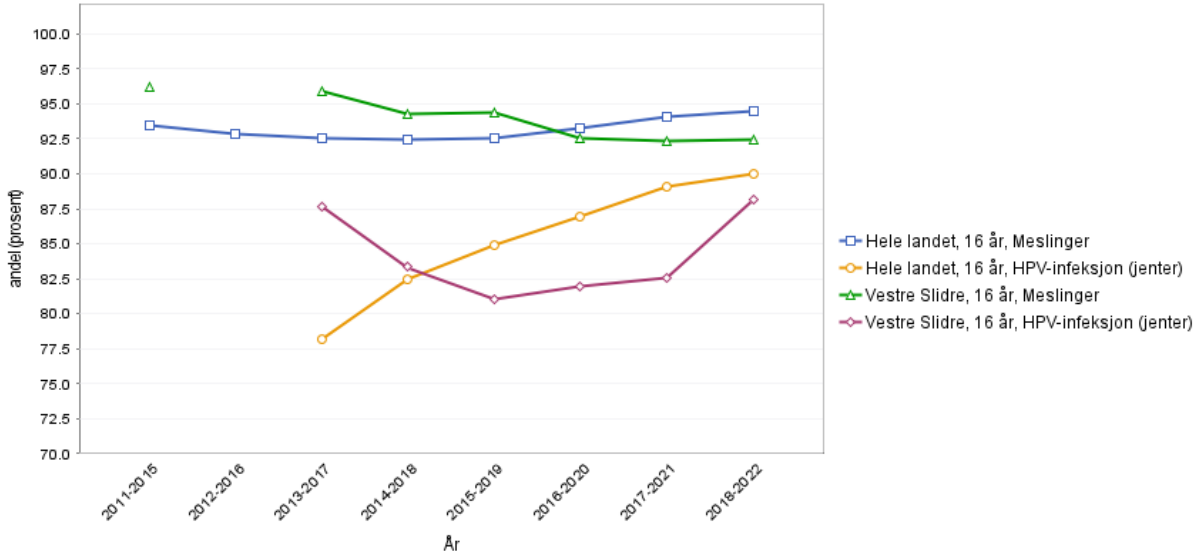

Kjelde: kommunehelsa statistikkbank

[1] Det føreligg ingen tal for vaksinasjonsdekning mot kikhoste for 16-åringer i Vestre Slidre da desse er anonymisert.

KJELDER

Departementene (2009). *Ulykker i Norge. Nasjonal strategi for forebygging av ulykker som medfører personskade 2009-2014.* https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/hod/vedlegg/ulykker_i_norge-hefte.pdf

Folkehelseinstituttet (u.å.). *Kommunehelsa statistikkbank.* Henta 1.februar 2024 frå https://khs.fhi.no/webview/

Folkehelseinstituttet (2016, 20. oktober). *Beinskjørhet og brudd (osteoporose og osteoporotiske brudd).* https://www.fhi.no/is/beinskjorhet/beinskjorhet-og-brudd---fakta-om-os/

Folkehelseinstituttet (2019, 14. mai). *Rike lever mykje lenger enn fattige.* https://www.fhi.no/nyheter/2019/rike-lever-mykje-lenger-enn-fattige/

Folkehelseinstituttet (2022, 16. september). *Sosiale helseforskjeller i Norge.* https://www.fhi.no/he/folkehelserapporten/samfunn/sosiale-helseforskjeller/?term=#om-sosiale-forskjeller-i-helse

Folkehelseinstituttet (2022, 23. juni). *Barn ug unges helse: oppvekst og levekår.* https://www.fhi.no/he/folkehelserapporten/samfunn/barn-oppvekst/?term=

Folkehelseinstituttet (2022, 29. mars). *Muskel- og skjeletthelse i Norge.* https://www.fhi.no/he/folkehelserapporten/ikke-smittsomme/muskel-og-skjeletthelse/?term=

Folkehelseinstituttet (2023, 23. oktober). *Overvekt og Fedme i Noreg.* https://www.fhi.no/he/folkehelserapporten/ikke-smittsomme/overvekt-og-fedme/?term=#datagrunnlag

Forskrift om oversikt over folkehelse (2012). *Forskrift om oversikt over folkehelse* (FOR-2018-05-11-724). Lovdata. https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2012-06-28-692

Gulbrandsen, C. (2023, 17. januar). *Arbeidsledighet er helseskadelig – spesielt for menn.* https://www.oslomet.no/forskning/forskningsnyheter/arbeidsledighet-helseskadelig-spesielt-for-menn

Helsedirektoratet (2016, 24. oktober). *Kostrådene og næringsstoffer. Nasjonale faglige råd.* https://www.helsedirektoratet.no/faglige-rad/kostradene-og-naeringsstoffer/kostrad-for-befolkningen

Helsedirektoratet (2024, 4. april*). Fysisk aktivitet i forebygging og behandling. Nasjonale faglige råd.* https://www.helsedirektoratet.no/faglige-rad/fysisk-aktivitet-i-forebygging-og-behandling

Innlandsstatistikk (u.å.). *Kunnskapssiden om Innlandet*. Hentet 1. mars 2024 frå https://www.innlandsstatistikk.no/

Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (u.å.). *Statistikk og nøkkeltall.* Henta 1. mars 2024 frå https://www.imdi.no/om-integrering-i-norge/statistikk/F00/bosetting

Kommuneprofilen (u.å.). *Statistikk og nøkkeltall for din kommune.* Henta 1. mars 2024 frå https://www.kommuneprofilen.no/profil/sysselsetting/dinregion/syss_pend_region.aspx

Rangul, V. og Kvaløy K. (2020). *Selvopplevd helse, kroppsmasse og risikoatferd blant ungdommer i Nord-Trøndelag 2017-19.* HUNT forskningssenter. https://www.ntnu.no/documents/10304/4902807/Delrapport1_Ung_HUNT4+_Mars2020.pdf/e7f7a922-906f-aa1c-9aed-4fa2d7bf14b9?t=1584711026088

Ruud M.e., Schmidt, L., Sørlie, K., Skogheim, R. og Vestby G.M. (2014). *Boligpreferanser i distriktene.* Norsk institutt for by- og regionforskning. https://distriktssenteret.no/wp-content/uploads/2014/02/Boligpreferanser-i-distriktene.pdf

Statistisk Sentralbyrå (u.å.). Kommunefakta. Henta 1. mars 2024 frå https://www.ssb.no/kommunefakta.

Statistisk sentralbyrå (2023, 18. januar). *Økning i andelen unge kvinner som snuser.* https://www.ssb.no/helse/helseforhold-og-levevaner/statistikk/royk-alkohol-og-andre-rusmidler/artikler/okning-i-andelen-unge-kvinner-som-snuser

Statistisk sentralbyrå (2024, 18. januar). *Færre barn lever i familier med lavinntekt*. https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/inntekt-og-formue/artikler/faerre-barn-lever-i-familier-med-lavinntekt

Statsforvalteren i Innlandet (2020). *Overvåking av innsjøer i Innlandet fylke.* https://www.statsforvalteren.no/siteassets/fm-innlandet/06-miljo-og-klima/vann/overvaking/sf-innlandet-2020-rapport-innsjoer.pdf

Sørensen Høifeldt, T., Lund-Stenvold, E. Høye, A. (2018). Ikkje glem tennene. *Tidsskrift for den norske legeforening.* https://tidsskriftet.no/2018/11/kronikk/ikke-glem-tennene

Ungdatasenteret (2021). *Resultast frå Ungdata-undersøkinga i Vestre Slidre kommune 2021. Ungdomstrinnet*. https://www.ungdata.no/wp-content/uploads/reports/Innlandet_Vestre%20Slidre_2021_Ungdomsskole_Kommune.pdf

Utdanningsdirektoratet (u.å.). *Elevundersøkelsen.* Henta 1. mars frå https://www.udir.no/tall-og-forskning/brukerundersokelser/elevundersokelsen/

Vannportalen (u.å.). *Problemkartlegging og overvåking*. Henta 1. mars frå https://www.vannportalen.no/vannregioner/vestfold-og-telemark/vannomrader/valdres/kunnskapsgrunnlag/

Vegvesen (u.å.). Søysoner for riks- og fylkesveger. Henta 1. mars frå https://vegvesen.maps.arcgis.com/apps/webappviewer/index.html?id=805f97e2d6694f45beca4b7a7c59acec&extent=161477.6911%2C6694083.1818%2C171637.7114%2C6699290.1922%2C25833

Johansen, V. og Batt-Rawden, K. (2014). *Folkehelse og levekår i Oppland. Resultater på fylkesnivå* (ØF-rapport 09/2014). Østlandsforskning. https://www.ostforsk.no/wp-content/uploads/2017/09/folkehelse-og-levekar-i-oppland.pdf

Adresse: Vestre Slidre kommune,
Slidretun Slidrevegen 16, 2966 Slidre.
Mail: post@vestre-slidre.kommune.no
Tlf: 61 34 50 00